

Alleen de toekomst telt

25 januari 2003

	Alleen de toekomst telt	1
	Duurzame ontwikkeling als leidraad	5
	Ruimte in Vlaanderen	5
	Kyoto nu effectief uitvoeren	8
	Een eerste stap naar ethisch beleggen: geld voor sociale economie als alternatief voor het spaarboekje	11
	Recht op opleiding: talentenjacht en bijblijfrecht	13
	Samen nieuwe bakens uitzetten	15
	Werken mag je gezin niet kapot maken: ouderschapsloon	15
	Oudere werknemers niet uitstoten: brugpremies en landingsbanen	17
	Meer mobiliteit	18
	Verder ontwikkelen van buurt- en nabijheidsdiensten	19
	Participatie in de onderneming	20
	Stakeholders	21
	Gelijke kansen	21
	Hefbomen voor vernieuwing en dynamiek	23
	Innovatie	23
	Investeren in KMO's	25
	Arbeid minder belasten: diensteneconomie en landingsbanen	28
	Administratieve snelheid	29
	Anders globaliseren	31
	Gelijke kansenbeleid op internationaal niveau getild	31
	Het globaliseringsproces humaniseren	33

WOORD VOORAF

De strijd tegen sociale ongelijkheid is altijd al de onze geweest. Maar we moeten de handen uit de mouwen blijven steken. Om te vechten voor gelijke kansen voor gelijk wie. En tegen alle nieuwe vormen van onrecht die vandaag de kop opsteken. Dat kunnen we niet doen met ideeën van gisteren. Maatschappelijk denken is vooruit denken. Dat is wat we doen met Het Groot Onderhoud.

Op 23 november 2002 hebben we een eerste reeks teksten besproken en gestemd. Thema's zoals mobiliteit, onderwijs, cultuur, participatie, zorg, wonen en Europa, kwamen toen aan bod.

Vandaag liggen de eerste teksten over duurzame ontwikkeling, werkgelegenheid, dynamisch ondernemen en globalisering voor. De teksten zijn niet te nemen of te laten. Ze willen het debat openen.

Het woord is nu aan u.

Patrick Janssens

Alleen de toekomst telt

Inleiding

Halfweg de jaren zeventig werkten nog 177.000 mensen in de primaire sector (landbouw en visserij), 30 jaar later werken er nog 85.000. Ook in de industrie daalt de werkgelegenheid in die periode van anderhalf miljoen naar 950.000 arbeidsplaatsen. In de tertiaire sector neemt zij echter toe van bijna 2 miljoen, naar goed 2,8 miljoen werknemers. Onze maatschappij maakt dus enorme verschuivingen mee, die aangeven hoe grondig onze economie op dertig jaar tijd verandert.

Die evolutie is nog niet ten einde. Kijk maar naar de cijfers van de laatste jaren: na de hoge groeicijfers van 1999 en 2000 ontstond een soort euforie, die sommigen deed veronderstellen dat men niet meer aan de toekomst zou moeten werken. Volgde echter de ‘bijna-recessie’ in 2001 en 2002, kortom de ontzuivering. Op lange termijn melden zich nog verschuivingen die ons economisch bestel in sterke mate zullen beïnvloeden. Zo is het evident dat de verruiming van de Europese economische ruimte tot aan de Russische grens een ingrijpende impact zal hebben. Ongetwijfeld zullen jobs naar sommige van deze “nieuwe” EU-landen verdwijnen. Maar onze uitvoer zal ook stijgen en nieuwe jobs creëren. Onze landbouw en een aantal andere arbeidsintensieve sectoren zullen problemen kennen, voor andere sectoren gaan nieuwe mogelijkheden open.

Op verandering reageren mensen vaak eerst met een soort verstarring, een afwijzing van het nieuwe en een behoudsdrang. Dat is zelden of nooit een duurzame optie gebleken. Integendeel, wie te laat rekening houdt met nieuwe evoluties, moet dat jarenlang bekopen. Vergelijk maar even de trage reconversie van kolen en staal met de reactie in de textielsector en de effecten hiervan. Het is ook belangrijk de juiste analyse te maken. Zo schuift men vaak ondoordacht de globalisering als belangrijkste wijziging naar voor, terwijl we even veel (of meer?) redenen hebben om te stellen dat vooral de vraag naar diensten en de ontwikkeling van nieuwe technologieën de wijzigingen sturen.

Met deze belangrijke wijzigingen voor ogen moeten we radicaal voor de toekomst kiezen en alle maatregelen nemen om die voor te bereiden. Die keuze is niet zonder soms pijnlijke gevolgen, maar is de enige met kans op succes. Gevolg zal zijn dat sommige sectoren extra kansen krijgen, zoals de transportlogistiek, de milieu-industrie, technologisch vernieuwende bedrijven, de gezondheidssector, bedrijven die de kwaliteit van leven proberen te verbeteren, het toerisme, enz. Dat zijn dus niet alleen sectoren gericht op hooggeschoolde werknemers. Sommige sectoren zullen een inperking moeten aanvaarden. Zo zal er vroeg of laat minder ruimte voor landbouw beschikbaar blijven, als wij ervoor opteren om genoeg ruimte voor natuurbeleid en

industrie te vrijwaren. Als je de toekomst beter vandaag dan morgen begint, moet je zulke keuze eerder vroeg dan laat maken. Ander keuzevoorbeeld: België is een land met heel wat farmaceutische bedrijven. Het kan zich defensief opstellen en een verbod op dierlijke proeven zo lang mogelijk tegenhouden. Maar het kan ook vooruit kijken en nu al massaal onderzoek verrichten naar alternatieven voor dierproeven. Als er dan uiteindelijk een verbod op dierproeven komt (wat we hopen) lopen wij met onze defensieve opstelling achter de feiten aan, maar creëren wij in het geval van een technologische voorsprong inzake alternatieven een concurrentievoordeel voor onze industrie.

Als algemene stelregel zouden we het principe kunnen aanhouden, dat als er in Europa verschillende normen worden gehanteerd, Vlaanderen in principe de meest vooruitstrevende aanneemt. De consequentie moet dan wel zijn dat we onze subsidies richten op het verschil tussen de gemiddelde norm (die iedereen sowieso zal moeten bereiken) en de vooruitstrevende norm. Doelstelling moet zijn de kostprijs van die keuze zo volledig mogelijk te compenseren. Het gemiddelde is alleen de norm als we niet kunnen subsidiëren en als verder gaan dan het gemiddelde, onze concurrentiepositie zou schaden. Deze houding verplicht ook duidelijke toekomstkeuzes te maken.

We hebben zeker niet alleen slimme medewerkers in onze economie, maar we hebben ook een slim economiebeleid nodig, waarin iedereen kansen krijgt. Bij de keuzes zullen bestaande instellingen, regels en heilige huisjes sneuvelen. Die keuzes moeten echter het resultaat zijn van duidelijke doelstellingen. Ook in de toekomst is de economie geen doel op zich en moet zij helpen bepaalde doelstellingen waarmaken. Het is niet omdat we de vrije markt als een factor van vooruitgang beschouwen, dat hij ons leven moet beheersen. Ook in een meer competitieve economie moet er genoeg ruimte zijn voor ons eigen model, met voorop een rechtvaardige spreiding van de welvaart.

De vrije markteconomie is een middel, geen dogma. Zij mag de vele belangrijke politieke keuzes niet doen vergeten, zoals daar zijn: de verdeling van de welvaart, het aanbod en de kwaliteit van de collectieve diensten, de toegang tot de arbeidsmarkt, het milieubeleid en vele andere. Die keuzes moeten wij dan ook expliciet maken. Eenvoudig samengevat komen zij hierop:

- Wij willen dat meer mensen werk vinden, in principe iedereen;
- Wij willen dat daarbij geen discriminaties bestaan, integendeel; wie zwakker staat op de arbeidsmarkt moet extra kansen krijgen;
- Wij willen dat werkende mensen, hun werk en gezinssituatie beter kunnen combineren;
- Wij willen dat werknemers volwaardig kunnen participeren;
- Wij willen dat ook de volgende generatie gezond en welvarend kan leven en daarvoor moet onze economie duurzamer worden;

- Wij willen geen rijk noorden en een arm zuiden; onze economie moet bijdragen tot een betere verdeling tussen noord en zuid.

Als we deze doestellingen willen samenvatten, willen we een economie met drie D's, zoals ook de topkwaliteit van cd's heet, maar dan wel met onze maatschappelijke betekenis: democratisch, duurzaam en dynamisch.

Meer in detail bekijken wij deze doelstellingen als volgt:

- **Meer mensen** die werk vinden is een vrij evidente doelstelling. Zich nuttig maken in een maatschappij en daarvoor betaald worden, wordt terecht als een soort basisrecht beschouwd. Volledige tewerkstelling is het einddoel, al is het zeer moeilijk te verwezenlijken.
- **Geen discriminatie, tenzij positieve discriminatie.** Als deelnemen aan het arbeidsproces een basisrecht is, maakt een gelijke toegang daarvan deel uit. Vandaag is die gelijke toegang niet gegarandeerd: ongelijkheid bestaat tussen Belgen en vreemdelingen, hoog- en laaggeschoolden, gehandicapten en gezonde mensen. De vrije markt werkt deze ongelijkheid niet weg. Integendeel, zij bevestigt ze en zo raken bepaalde vooroordelen tegenover deze groep nog versterkt.
- Werk enerzijds en vrije tijd en gezin anderzijds zijn van elkaar gescheiden. Dit is een belangrijke sociale verworvenheid. Maar uiteraard beïnvloeden ze elkaar nog altijd. Vooral voor een (jong) gezin is werk en gezin combineren vaak een probleem. In een tijd waarin bedrijven van hun werknemers op allerlei manieren meer flexibiliteit vragen, moet er ook **meer aandacht komen voor het gezin.**
- De begrippen democratie en participatie zijn niet meer weg te denken uit een moderne, hedendaagse samenleving. **Volwaardig participeren** wordt ook steeds meer de sleutel tot economisch succes. Meer inspraak en participatie zijn cruciaal op drie terreinen: voor werknemers in een KMO, voor kansengroepen op de arbeidsmarkt en voor de belanghebbenden (stakeholders) in de onderneming.
- Ook de volgende generatie moet gezond en welvarend kunnen leven. We hebben een **duurzame** samenleving nodig. Dat zal zij zijn als zij de behoeften van de mensen op zo'n manier kan bevredigen dat de toekomstige generaties er geen hinder van ondervinden. Uiteindelijk moeten bedrijven overblijven die sociaal verantwoord en eco-efficiënt zijn. Een samenleving is fout bezig als zij zo veel grondstoffen en energie verspilt dat kinderen en kleinkinderen er niet meer genoeg overhouden voor nog gezond en welvarend te leven. Vlaanderen kan zich zoiets niet veroorloven, tenminste niet het Vlaanderen zoals wij dat zien.
- Een **rijk Noorden en een arm Zuiden** kunnen wij evenmin aanvaarden. Iedere economische ontwikkeling moet ermee rekening houden dat een rechtvaardiger verdeling tussen Noord en Zuid absoluut nodig is. Dat is niet alleen een kwestie van ontwikkelingshulp maar ook van eerlijke handel en dus eerlijke economische verhoudingen. Wij moeten in deze de Kyoto-doelstellingen expliciet aan dit ontwikkelingsperspectief koppelen.

Duurzame ontwikkeling als leidraad

Economische groei die de toekomst intact laat is geen evidentie. Dat is in heel de wereld zo, in Vlaanderen is dat nog meer het geval. Over duurzame economische ontwikkeling kan heel wat gezegd en geschreven worden. Het thema is zelfs onuitputtelijk.

In deze nota beperken we ons tot een aantal knelpunten die in Vlaanderen erg belangrijk zijn : de discussies over het ruimtegebruik, de uitvoering van het Kyotoverdrag, een eerste stap in het stimuleren van ethisch beleggen en we besteden specifieke aandacht aan opleiding, als element van sociale duurzaamheid.

Los van de actiepunten is het altijd nuttig een correct meetinstrument te hebben. Het BNP, het bruto nationaal product, geeft weer hoeveel een land in een jaar heeft “geproduceerd”. Het BNP is nu een belangrijke parameter voor de evaluatie van het beleid van een land, ook internationaal. Hoe groter het BNP, hoe beter een land het economisch doet, zegt men. Maar eigenlijk zegt het BNP maar deels iets over een land. Neem het voorbeeld van de milieuvervuiling. Cynisch genoeg is vervuiling zeer gunstig voor het BNP, want vervuiling moet worden opgekuist en dat verhoogt natuurlijk het BNP. Het BNP is dus niet de juiste maat om de economische, sociale én ecologische toestand van een land te kennen. Daarom vervangen we het BNP beter door een index die ook de sociale en ecologische gezondheid mee in rekening neemt. Er zijn al betere indicatoren voor uitgewerkt. Zo is er bijvoorbeeld de “Index of Sustainable Economic Welfare” (ISEW-index), of een groen en sociaal gecorrigeerd BNP. Deze index houdt ook rekening met milieuverloeding, het verbruik van grondstoffen, e.d. De nationale en internationale gezagsdragers moeten dan ook een dergelijke index als maat nemen.

Ruimte in Vlaanderen

De ruimte is schaars. Zelfs indien we alle voorziene industriegronden effectief beschikbaar kunnen maken, is er volgens het structuurplan Vlaanderen nood aan 7.000 ha nieuwe terreinen. Een aantal milieumaatregelen leggen bovendien een hypotheek op het aansnijden van voorziene industriegebieden. Er is dan ook een duidelijk spanningsveld tussen de ruimtebehoeften voor industriële activiteiten en die voor natuur en landschap. Dit geldt vooral wanneer terreinen op bestemmingsplannen als industriegebied ingekleurd zijn maar ook behoren tot de vogel- of habitatrichtlijngebieden of gebieden die onder de toepassing van het vegetatiebesluit vallen. Vlaanderen duidde, in 1988, 23 vogelrichtlijngebieden aan. In 7 gebieden zijn alle habitats beschermd, bij de 16 andere gebieden zijn slechts bepaalde habitats of bestemmingen binnen de afgebakende oppervlakte beschermd. In totaal gaat het om 97.745 ha. Daarnaast zijn er ook habitatrichtlijngebieden, die 101.891 ha bestrijken. Deze “speciale beschermingszones” beslaan

momenteel in totaal zowat 163.042 ha, waarbinnen 4.576 ha industriegebied ligt, dit bijna uitsluitend in vogelrichtlijngebied.

In de loop van de tijd zijn er heel wat reacties geweest op de afbakeningen van de vogel- en habitatrichtlijngebieden. Zo zijn de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen en de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen het eens over volgende punten:

- De noodzaak van een correcte afbakening van speciale beschermingszones, zuiver op basis van objectieve, relevante en ecologische criteria;
- Binnen de 16 niet-integraal beschermde vogelrichtlijngebieden en de voorgestelde habitatrichtlijngebieden komen zones voor die niet relevant zijn voor de bescherming van de beoogde soorten of die van minder belang zijn voor de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna;
- Er zijn momenteel gebieden die aan de afbakeningscriteria van de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn voldoen, maar die niet als speciale beschermingszone zijn aangewezen;
- De afbakening van de Vogel- en de Habitatrichtlijngebieden moet – in tegenstelling met vroeger op een onderbouwde en wetenschappelijke basis gebeuren;
- Men moet de afbakening van de bestaande beschermingszones in het kader van de richtlijnen aanpassen en verfijnen, evenals de nieuwe gebieden aanduiden die aan de richtlijncriteria voldoen, om zo correct afgebakende beschermingszones beter en effectiever te kunnen beschermen.

De kritiek op de habitatrichtlijngebieden betrof de eerste reeks voorgestelde gebieden (februari 1996). De Vlaamse regering heeft inmiddels een beslissing genomen over de habitatrichtlijngebieden, die grotendeels aan deze opmerkingen tegemoet komt. Een aantal van de in 1996 voorgestelde gebieden zijn wat “ingedikt” (niet relevante of niet verantwoorde gebieden zijn niet meer opgenomen) en er zijn voor ongeveer 40.000 ha nieuwe gebieden voorgesteld. Voor de vogelrichtlijngebieden moet dit nog gebeuren.

Met het vegetatiebesluit stelt zich een ander probleem. Ongeacht de bestemming, legt dit besluit beperkingen op om de vegetatie in een gebied te wijzigen. Men kan er dan nog onmogelijk een bedrijf neerplanten. Een volledige inventarisatie van zulke gebieden ontbreekt, zodat het vaak onduidelijk is welke er onder het vegetatiebesluit vallen.

Wij vinden het legitieme doelstellingen van het beleid om habitat-, vogelrichtlijn en beschermde vegetatiegebieden af te bakenen en/of te beschermen. Ook als het gewestplan een gebied als industriegrond inkleurt kunnen milieuoverwegingen (sterke) beperkingen rechtvaardigen. In het verleden is dit uitgangspunt te weinig erkend, wat tot verlamming en wederzijds wantrouwen heeft geleid. De discussie over de Dudzeelse polders in de Zeebrugse achterhaven is een typisch voorbeeld hiervan. De natuurwaarde van dit gebied is zeer hoog, zodat de erkenning als speciale

beschermingszone voor de hand ligt. De weigering van de havenverantwoordelijken om dit te aanvaarden werkt verlamdend en zorgt voor nodeloos oponthoud. Van zo'n houding moeten we af.

In andere gevallen stelt men zich minder strak op maar tracht men het industrieterrein toch te "redden". In ruil daarvoor wordt elders een gebied beschermd, maar ook die houding willen we ontraden. Vaak gaat het immers om slechte of kwalitatief minder sterke compensaties. Bovendien gaat er te veel tijd over om over de compensaties te onderhandelen en om ze te beoordelen. Op die manier is er te weinig rechtszekerheid en is het moeilijk om uit te maken of investeringen – ecologische of industriële - op die plaatsen op lange termijn zin hebben en op korte termijn uit te voeren zijn. Resultaat : er komt geen industrie en er is geen natuurbeheer gedurende jaren. Dit kunnen we met volgende maatregelen verhelpen:

- **Snelle en duidelijke inventarisatie**

Voor de vogelrichtlijngebieden en voor toepassingsgebieden voor het vegetatiebesluit moet één jaar volstaan om een objectieve en volledige inventarisatie te maken. De afbakening van de vogelrichtlijngebieden moeten de aanbevelingen van de SERV en de MINA-raad Vlaanderen respecteren. Vermoedelijk zal de beschermde oppervlakte stijgen. De herafbakening van de habitatrictlijngebieden is reeds gebeurd, maar zou nog beter kunnen.

- **Open communicatie**

Over de juiste afbakening van deze gebieden moet alle informatie worden vrijgegeven, wat nog niet het geval is. Iedereen moet precies weten waar hij aan toe is. Nu tasten veel bedrijven in het duister.

- **Opstellen "conflictenlijst"**

Bij het afbakenen zal de Vlaamse regering niet kunnen vermijden dat ook industrieterreinen in de beschermde zones vallen. De conflictenlijst somt alle gebieden op waar industriebestemming en bescherming elkaar voor de voeten lopen.

- **Verweving van functies als eerste optie**

In een aantal gevallen kan een industriegebied tegelijk habitat- of vogelrichtlijngebied zijn en kan men de functies verweven. Dergelijke cohabitatie is ongewoon, ongekend en zeker niet makkelijk. Het vergt lef en creativiteit, van beide zijden. In elk geval zijn er dringend enkele gesubsidieerde proefprojecten nodig om zo'n verweving uit te proberen.

- **Bij conflict voorrang voor natuur**

Vaak zullen natuur en industrie niet kunnen samengaan. Tot dusver sneed men dan meestal toch de industrieterreinen aan en ging men elders aan natuurontwikkeling doen. Zo'n natuurcompensatie vergt ellenlange discussies en het resultaat is niet altijd even ernstig. Wij moeten die voor uitzonderlijke gevallen voorbehouden en pleiten veeleer voor de omgekeerde weg: de industriegebieden die wegvallen, worden gecompenseerd. De objectief vastgestelde nood aan natuurbescherming krijgt voorrang.

- **Bijkomende ruimte**

Bij compensatie van industrieterreinen zal nieuwe open ruimte aangesneden worden. Dit komt bovenop de 7.000 extra ha. waar het structuurplan Vlaanderen op wijst. Als we het ernstig nemen met deze extra ruimte, is het duidelijk dat daartoe vooral landbouwgebieden moeten aangesneden worden. Die keuze kunnen we beter duidelijk stellen.

- **Het mag wat sneller gaan**

Snelheid is belangrijk zowel voor natuurbeheer als voor de economie. Wij moeten vaststellen dat de inrichting van natuurgebieden en de uitbreiding van industrieterreinen erg langzaam gaat. Als we het ernstig menen met ons beleid, moeten wij in de volgende legislaturen veel sneller hiervan werk maken: per jaar 1.500 ha extra industrieterreinen is niet te veel gevraagd.

- **Zuinigheid blijft de regel**

De nood aan extra industrieterreinen mag niet leiden tot verkwisting van ruimte, wat vandaag nog al te vaak voorkomt. Hogere bedrijfsgebouwen, het beperken van grasperken rond bedrijven, ondergrondse parkings en dergelijke meer moet de regel worden in plaats van de uitzondering. Vaak is zo'n optie minder rendabel. Vooral hoger bouwen is duurder. Daarom is het aan te bevelen hogere industriële gebouwen extra subsidies te geven. In havengebieden bijvoorbeeld houdt dit ook in dat parkeerterreinen heel anders worden ingericht, met name in verdiepingen, zodat natuurterreinen niet moeten aangesproken worden. Verder legt men industrieterreinen vaak aan met weinig aandacht voor de inrichting van de natuurlijke omgeving, laat staan voor een ecologisch beheer van de niet bebouwde ruimte. Nochtans biedt dit heel wat mogelijkheden. Ook hier is extra subsidiëring absoluut aangewezen.

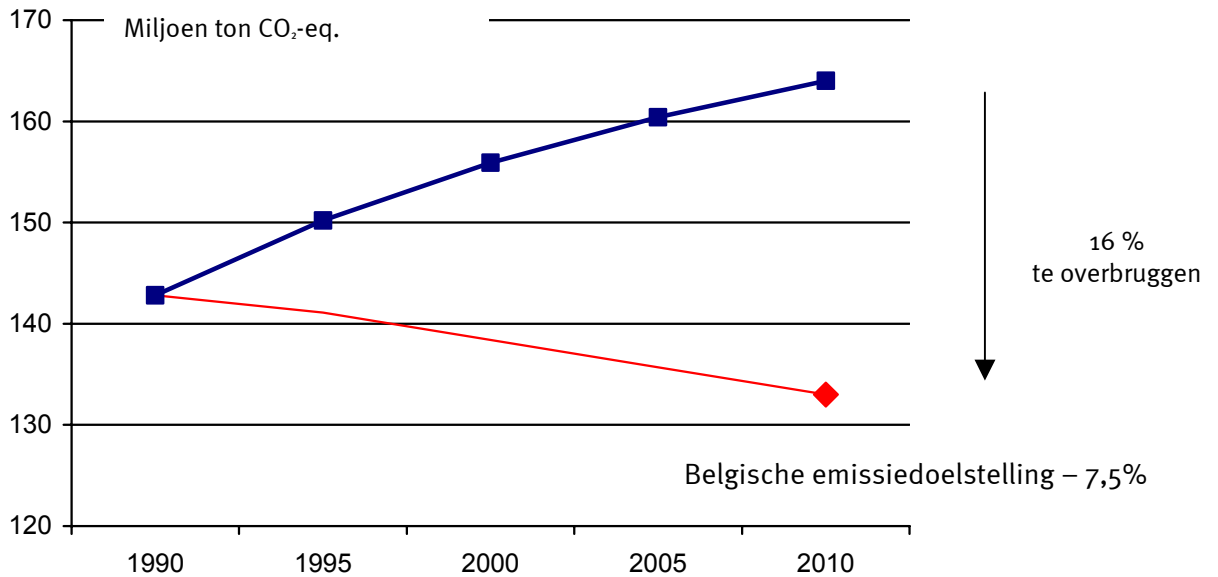
Kyoto nu effectief uitvoeren

De laatste decennia is de temperatuur van de aarde spectaculair aan het stijgen. De wetenschappers lijken het er over eens te zijn dat hier onmogelijk nog sprake kan zijn van een natuurlijk cyclisch proces, maar dat vooral de verhoogde uitstoot van CO₂ hier verantwoordelijk voor is. Het Kyoto-verdrag heeft voorzien in concrete doelstellingen qua om de uitstoot van koolstofdioxide en andere broeikasgassen tegen 2010 te verminderen. Nadien moet er een nieuwe doelstelling voor de daaropvolgende jaren komen.

Er is veel kritiek op Kyoto mogelijk. Zo neemt maar een beperkt deel van de wereld deel, is de deelname van sommige landen zwaar "betaald" met toegevingen en is de verdeling van de lasten zeer ongelijk. Met name de Belgische doelstelling is zeer moeilijk haalbaar, want de Kyoto-doelstelling is dat tegen 2010 een uitstootreductie met 15 à 20% moet worden gehaald tegenover de uitstoot die er zou zijn bij een ongewijzigd beleid.

Tabel 1: Geprojecteerde emissie in een BaU-scenario

Source: Draft Third Belgian National Communication under Articles 4 and 12 of the Convention

Uit tabel 2 blijkt dat de stijging die zich bij ongewijzigd beleid voordoet, vooral voortkomt van transport, huishoudens en de dienstensector.

Tabel 2 (bron: 3de nationale mededeling, april)

Sectorale emissieprojecties	
Energiegebonden CO ₂ emissies in BaU (1990 – 2010)	
Energiesector	0 %
Industriële sector	-7%
Transportsector	+47%
Huishoudens en Dienstensectoren	+33%
Totaal	+14%
Totaal 6 gassen + putten	+16%

De inspanningen die België zal moeten leveren zijn belangrijk want niet alleen is een reductie van 15 à 20% groot, maar er is ook uitgerekend dat de reductiekost per uitgespaarde ton CO₂ in België van de hoogste in Europa is.

Deze vaststellingen hebben sommigen er toe gebracht Kyoto af te wijzen. Dat is niet de beste houding. De kritiek op de onrechtvaardige verdeling binnen Europa (Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië ontsnappen de facto aan inspanningen) mag dan al juist zijn, de doelstelling is

een vaststaand feit. Het heeft geen zin nog langer tijd te verliezen. Het halen van Kyoto moet onze doelstelling zijn.

Het Kyoto-verdrag is ongetwijfeld zeer technisch. Discussies over de toepassing ervan ontwaarden snel in specialistendebatten, waarin overigens iedereen zijn gelijk kan bewijzen. Wij willen deze valkuil vermijden en onze positie in zeer eenvoudige basisprincipes weergeven, zodat de echte discussiepunten op de tafel komen.

Het Kyotoverdrag voorziet in duidelijke doelstellingen inzake beperking van uitstoot van broeikasgassen. Dit kan gebeuren door die uitstoot in eigen land te verminderen, maar ook door “flexibiliteitsmechanismen”. België kan daarbij overschotten op de landelijke doelstelling in andere landen aankopen of in andere landen in duurzame ontwikkeling investeren. Ook de aanleg van nieuwe bossen wordt meegerekend.

De krachtlijnen voor een toekomstig Kyoto-beleid zijn als volgt samen te vatten:

- De basisdoelstelling moet principieel het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen bij ons zijn. Handel in emissierechten (“het kopen van lucht”) kan alleen een overgangsmaatregel zijn.
- De vermindering moet gericht zijn op het maximaal verhogen van de efficiëntie van het energieverbruik, meer dan gewoonweg het verminderen van volumes. Een bedrijf met hoog energieverbruik, maar tegelijk met de meest rationele methodes hiervoor wordt niet gevisieerd; wel diegene die niet rationeel met energie omspringt, al is zijn verbruik kleiner. Gezien de evolutie van de uitstoot de laatste jaren zullen transport, de dienstensector en de particuliere sector de grootste inspanningen moeten leveren.
- We moeten op alle niveaus maatregelen voor energiebesparing uitwerken, die grote investeringen vergen. Een CO₂-heffing op Europees niveau of in delen van Europa is echter onvermijdelijk. Zij moet duidelijk aanzetten tot rationeel energieverbruik. De ondernemingen die kan bewijzen dat hij of zij de meest geavanceerde besparingstechniek gebruikt, wordt van de energieheffing vrijgesteld. Hoe sneller we deze principes kunnen vastleggen, des te sterker het als een impuls voor nog meer energiebesparende investeringen zal werken.
- Het heeft politiek geen zin te doen alsof de grote bedrijven de enige “boosdoeners” zijn. Voortdurend benadrukken dat iedereen, en zeker ook de gezinnen, minder energie moeten gebruiken, is voor een partij als *sp.a* een maatschappelijke plicht. Het is overigens opmerkelijk hoe argwanend we staan tegenover een boodschap die inhoudt dat mensen beter minder energie verbruiken.
- We moeten absoluut komen tot een meer duurzame bouwstijl met een laag energiegebruik en, waar mogelijk, zelfvoorzienend van elektriciteit. We moeten ten minste de bescheiden isolatienorm die nu geldt verder aanscherpen. Maar het begint zelfs vroeger, van bij de uittekening van verkavelingen en de bouwvoorschriften. Zo kunnen we zonneboilers en ander

zonnecaptatiesystemen optimaal benutten door een goede oriëntatie van het dak. Verder stellen we ook voor om energielabels, zoals die nu voor elektrische apparaten bestaan, in te voeren voor allerlei goederen. Dit is een eenvoudig systeem dat goed werkt. We willen dat ook bijvoorbeeld voor huurwoningen.

- De opbrengst van de energieheffing gaat naar het Kyoto-fonds. Dit zal onder andere de emissierechten betalen.
- Een belangrijk deel van het Kyoto-fonds moet gaan naar subsidies voor energiebesparing en investeringen om de isolatie- en ventilatienormen te halen. Als we ons doel willen halen dat gezinnen 20% minder energie gebruiken, zal een massale inspanning nodig zijn.
- Het Kyoto-fonds moet ook bijdragen tot de financiering van wetenschappelijk onderzoek dat energiebesparing in alle sectoren mogelijk maakt. Ook hier moeten we een keuze maken voor de toekomst, want landen met een sterke wetenschappelijke structuur inzake energiebesparing zullen in de komende jaren over een extra troef beschikken.
- Het kopen van emissierechten kan enkel tijdelijk deze maatregelen aanvullen en moet federaal via het Kyoto-fonds gebeuren.
- Aan de uitstootbeperking werken door te investeren in duurzame productieprocessen in ontwikkelingslanden is wel een structureel gegeven. Ook voor ontwikkelingslanden zullen de Kyoto-doelstellingen langzaam beperkingen opleggen die hun ontwikkelingskansen beperken. Daarom is nu investeren in milieuvriendelijke productie in deze landen een structureel proces.
- Vandaar ook dat een belangrijk deel van de stijgende middelen voor ontwikkelingssamenwerking voor Kyoto-investeringen in ontwikkelingslanden moeten worden aangewend. In de volgende regering moet dezelfde minister bevoegd zijn voor ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling.
- Windmolens zijn een belangrijke factor om energie op te wekken zonder CO₂ uitstoot. Op de Thorntonbank is voldoende mogelijkheid om tot 7% van onze elektriciteitsproductie te komen. Voor windmolens moet de aansluiting op het net, verrekend worden in de kosten van het volledige net en moet een verbinding met andere windmolenparken tot grotere efficiëntie leiden.
- In 2005 starten de onderhandelingen voor de Kyoto-doelstellingen na 2010. België heeft daarvoor tot dusver onvoldoende expertise samengebracht. Tegen 2005 moet dit euvel verholpen zijn en moet een hooggekwalificeerde “Kyoto Taskforce” op punt staan.

Een eerste stap naar ethisch beleggen: geld voor sociale economie als alternatief voor het spaarboekje

Ethisch beleggen is een belangrijk onderdeel van duurzaam ondernemerschap. Geleidelijk aan ontwikkelt dit ethisch beleggen zich wel, maar van een snelle evolutie kunnen we toch niet spreken. Daarom kiezen we voor één gerichte actie die het ethisch beleggen zichtbaarder maakt

en onmiddellijk tastbare resultaten oplevert, met name een actie waardoor extra kapitaal naar sociale economiebedrijven kan gaan.

Tot enkele jaren geleden beschouwde men de sociale economie of meerwaardeneconomie als marginaal. Vandaag is de sector in volle ontwikkeling. Onder andere het samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en het Vlaams Gewest en de middelen die daarvoor zijn vrijgemaakt, creëerden tot nu toe zo'n 7.500 nieuwe jobs. Wanneer het programma op kruissnelheid zal zijn, kan dit aantal tot 12.000 oplopen. Dan zal de sector goed zijn voor 50.000 arbeidsplaatsen en ruim 1 miljard euro omzet. Maar deze groei gaat gepaard met problemen van kapitaalgebrek.

Typerend voor de sector zijn volgende eigenschappen:

- Sociale (economie) ondernemingen hebben een specifieke sociale (inschakeling risicogroepen) of ecologische doelstelling (ontwikkeling duurzame productieprocessen). Winstmaximalisatie is geen doelstelling.
- Voor sociale ondernemingen is interne democratie essentieel. Hun efficiëntie optimaliseren is geen prioritaire, maar een ondergeschikte doelstelling.
- Sociale ondernemingen kijken vooral naar hun maatschappelijk belang. De directe aandeelhouders zijn minder van tel dan het algemeen belang.
- Sociale ondernemingen investeren hun winst zo veel mogelijk opnieuw in de eigen organisatie.

Introductie van een 'STER'-spaarboekje.

Zulke bedrijven hebben nood aan een lening aan lager tarief dan het markttarief. Participaties bij hen halen nooit een normaal rendement. Vandaar dat overheid en privé-sector een Vlaamse **Stichting Ethisch Rekeningsparen (STER)** moeten oprichten. De overheid stort gedurende vijf jaar telkens 15 miljoen euro door naar deze stichting. Ook particulieren kunnen in de STER participeren en krijgen een belastingvermindering van maximum 40% van het geïnvesteerde bedrag met een plafond van €2.000. We mikken op jaarlijks 35 miljoen euro particuliere inbreng. Door toedoen van de belastingvermindering levert de STER voor de investeerder toch een rendement op zoals op een traditioneel spaarboekje. Als de particuliere markt minder dat het verhoopte bedrag inbrengt, past de publieke aandeelhouder bij. Gezien de specifieke doelstelling stelt de overheid best de STER in dezelfde mate van roerende voorheffing vrij als de intresten bij spaarboekjes. In feite bieden we dus een alternatief voor de gewone spaarder die aan STER-sparen kan doen : zijn centen brengen evenveel op in geld, maar ook extra in jobs.

De STER kan zelf leningen toestaan of participaties nemen, of kan dit uitbesteden aan onderaannemers (bv Hefboom, Triodos, Netwerk Vlaanderen, enz), die nu al op een bescheiden manier zulke zaken doen. Binnen 4 jaar moet minstens 70% van de middelen van het fonds in

projecten van sociale economie geïnvesteerd zijn. Rechtstreekse participaties (incl. participaties in onderaannemers) mogen maximum 25% van de middelen opnemen.

Recht op opleiding: talentenjacht en bijblijfrecht

Het is een open deur intrappen als we zeggen dat ongelijkheid inzake opleiding de komende decennia een belangrijk sociaal probleem wordt.

Recht op werk is een oude eis. In de actuele situatie betekent dit ook dat we het recht op opleiding moeten verdedigen. Want wie opgeleid is, heeft niet alleen meer kans op werk, maar kan ook meer kiezen. Recht op opleiding is een sociaal recht, zoals het recht op onderwijs dat we als socialisten altijd hebben verdedigd. Vandaag zijn de opleidingskansen niet gelijk verdeeld. De cijfers spreken voor zich. Hoger geschoolden volgen vaker een opleiding dan lager geschoolden, jongeren vaker dan ouderen, mannen vaker dan vrouwen.

Het onderwijsniveau wordt steeds belangrijker. Wie weinig scholing heeft gehad, merkt dat maar al te goed aan zijn positie op de arbeidsmarkt en de sociale context waarin hij moet leven. Daarom moet iedereen sleutelcompetenties kunnen aanleren. Zij behoren tot het pakket universele dienstverlening. Alle mannen en vrouwen moeten kunnen 'lezen, schrijven en rekenen'. Indien dit niet het geval is, moeten ze hiervoor terecht kunnen in een centrum voor basiseducatie. Wij willen netwerken van dergelijke centra uitbouwen.

Maar in deze 21ste eeuw moeten we sleutelcompetenties ook ruimer interpreteren. Ook 'leren leren', ICT-basisvaardigheden en loopbaancompetenties (de competentie om je loopbaan zelf in handen te nemen in functie van je persoonlijke ontwikkeling en sociale promotie) horen er vandaag bij. Volwassenen moeten met ICT overweg kunnen .

Grootschalige acties moeten hen daarvan bewust maken. Op termijn willen we dat iedereen over ICT-vaardigheden beschikt. Alle bevolkingsgroepen krijgen best gratis computerklassen. Sommige gemeenten voeren terzake een actief beleid. De Vlaamse regering kan via een overzicht van de 'beste praktijken' de gemeenten uitleggen wat ze extra kunnen doen. Als mensen de schoolbanken verlaten en de arbeidsmarkt betreden, weten ze al dat ze nieuwe dingen te leren hebben. Dit is voor sommigen een niet zo prettig vooruitzicht. Dit om heel uiteenlopende redenen: sommigen denken dat ze het niet aankunnen, anderen hebben een negatieve schoolervaring achter de rug en vinden het nu wel welletjes enz. Nochtans is 73% van de Vlamingen ervan overtuigd dat je zonder opleiding of vorming in onze samenleving niet mee kan.

Inzake opleiding moeten we vaststellen dat de problemen nochtans groot blijven. Zo zien we dat de inspanningen van de bedrijven in Vlaanderen, ondanks alle grote waarden, dalen.

Bij de opleidingsinitiatieven die genomen worden, kunnen ook veel vraagtekens geplaatst worden. De bedrijven betalen bijdragen aan de opleidingsfondsen, maar deze bijdragen worden gebruikt om zeer bedrijfsgerichte bijscholingen te geven. Ten slotte stellen we vast dat bij de opleiding van werklozen de echte kansengroepen minder aan bod komen.

Om het tij te keren moeten we dringend optreden. In de eerste plaats moet er bij het sociaal overleg op Vlaams niveau de duidelijke opleidingsdoelstellingen haarscherp worden vastgelegd. Bedrijven moeten in hun werknemers investeren. Maar ook het soort opleidingen moet veranderen. Ruwweg zijn er twee opleidingen: de opleidingen voor het bedrijf en deze voor het individu.

Vandaag de dag vergeet men dat individuen zelf kunnen kiezen. Sommigen stellen dat “wat goed is voor de economie goed is voor de mensen”. Wij plaatsen de mensen eerst. Wat goed is voor de mensen, is goed voor de samenleving en dus ook voor de economie. Vooreerst beslissen mensen vrij welke opleiding zij willen volgen, waar zij met hun loopbaan naartoe willen. Baas in eigen hoofd, ook dat is een sociaal recht.

Het geld dat overheid en bedrijven investeren in opleidingen moet in de eerste plaats dienen om de mensen in alle bedrijfssectoren te wapenen. Je moet niet enkel sterk genoeg staan om te kunnen kiezen voor een ander bedrijf, je moet ook kunnen kiezen voor een andere job in een andere sector. Zo moet het best doenbaar zijn om over te stappen van textiel naar bouw, bijvoorbeeld. In eerste instantie zal iedere sector vinden dat hij nutteloos geld in vorming en opleiding in werknemers heeft gestopt, omdat ze achteraf naar elders verdwijnen. Op iets langere termijn wint het geheel en dan vooral de werknemer, die werk vindt dat meer aansluit bij zijn eigen keuze. De opleidingsfondsen moeten dus keuzes op langere termijn maken.

Om dergelijke theorie in praktijk om te zetten moeten we actief optreden. Binnen het educatief verloop is de mogelijkheid geopend dat de werknemers gedurende twee dagen zijn talenten kan laten onderzoeken. Wij willen verder gaan iedereen systematisch gescreend wordt en ontdekt hoe hij best aan het werk kan, maar ook in welke sector dit best kan. Een soort talentenjacht dus, waar de werknemer niet moet om vragen. Want als hij dit moet doen, krijgt hij van de werkgever vaak nul op het rekwes.

Ten slotte zijn er de opleidingen voor mensen die werkloos zijn. Net zoals andere werknemers hebben zij het recht om de evoluties te kunnen volgen, hebben ze een **bijblijfrecht**. Dat bijblijfrecht concretiseert zich als een trekkingsrecht aan opleiding door de VDAB. De VDAB moet dan wel meer middelen krijgen. De VDAB moet niet alle opleidingen zelf uitvoeren. Voor laaggeschoolden moet de dienst een groter trekkingsrecht garanderen.

Samen nieuwe bakens uitzetten

Een democratisch bestel berust op vrije verkiezingen en het werk van meerderheid en oppositie. Maar politieke democratie verliest een flink deel van zijn inhoud als ze niet op economische democratie berust.

Daarom pleiten wij er voor dat, onmiddellijk na de vorming van de nieuwe regering, de regering samen met de sociale partners een gedetailleerd actieplan voor tewerkstelling opstelt. Onze economie staat voor moeilijke jaren en het behoud van tewerkstelling en welvaart zal een consequent doorgedreven politiek vereisen. Zo'n politiek is alleen mogelijk als ze berust op een gemeenschappelijke visie tussen regering, partners en vakbonden.

Meer tewerkstelling zal centraal staan, maar ook andere problemen zullen aan bod komen. Onze maatschappij wordt immers meer en meer ingedeeld in hoog- en laaggeschoolden. Hoe kunnen we deze splitsing wegwerken? Hoe kunnen we in onze economie meer kansen aan laaggeschoolden geven? Het actieplan tewerkstelling moet hierop een coherent antwoord geven.

Maar een andere kloof dient zich aan. Jonge mensen worden verplicht veel te veel te werken, anderen worden verplicht te stoppen met werken. Veel jongeren willen aandacht aan hun gezin besteden maar kunnen niet, veel oudere werknemers willen nog werken maar mogen niet. Hoe we deze tegenstelling kunnen wegwerken in het actieplan zal net zo goed cruciaal zijn. Daar komen zeker nog andere onderwerpen bovenop: stress, veiligheid, vakbondsvertegenwoordiging, overuren,...

In wat volgt geven we een aantal elementen aan die bouwstenen in zo'n actieplan kunnen zijn. Goed wetend dat we het huis samen moeten bouwen.

Werken mag je gezin niet kapot maken: het ouderschapsloon

Gezin en arbeid vormen vaak een moeilijke combinatie, zeker voor tweeverdieners met kinderen in hun meest productieve periode. Tegenwoordig bestaan er verschillende formules om diegene te helpen die meer aandacht aan hun gezin willen besteden. Tijdskrediet en ouderschapsverlof zijn de belangrijkste, maar lang niet de enige. De voorbije jaren zijn de premies voor de gebruikers van deze regelingen sterk verhoogd. Grosso modo zijn er drie belangrijke modaliteiten: voltijdse onderbreking, vierdagenweek en halftijds werken. Het tijdskrediet – de belangrijkste maatregel – is een recht, met een limiet op 5% van de werknemers in een bedrijf, tenzij de CAO verder gaat.

Een aantal wijzigingen dringt zich op.

- **Tijdskrediet**

Het tijdskrediet geeft ook oudere werknemers de kans om halftijds of in een vierdagenweek te werken, maar zij worden meegerekend in het 5%-quotum. Daardoor ontstaat een concurrentie tussen jong en oud. Daarom menen we dat het tijdskrediet voor oudere werknemers niet binnen het 5%-quotum mag vallen. Door hen uit het 5%-quotum te houden ontnem je hun jongere collega's niet de kans om bijvoorbeeld loopbaanonderbreking te bekomen. Bovendien moet ook de voorwaarde weg dat een werknemer die in de vierdagenweek wenst te stappen, vijf jaar in het bedrijf aan de slag moet zijn. Het gaat immers niet op dat precies jonge gezinnen met jonge kinderen, die het meest behoefte hebben aan dergelijke praktische formules, uit de boot vallen.

- **Recht op ouderschapsloon**

Bij wijze van boutade zouden we kunnen stellen dat vooral jonge vaders hun kleintjes maar al te vaak slechts kennen van de foto's. Daarom moet iedereen het recht krijgen op een ouderschapsverlof van zes maanden mét een ouderschapspremie die het loon echt vervangt en de regeling extra sociaal maakt. Ook mensen met een gemiddeld loon kunnen dan tijd nemen voor de kinderen. Zo'n premie helpt ook de mannen hun zorgtaken opnemen en vrouwen hun loopbaan uitbouwen. In feite wordt dit dus een ouderschapsloon. Natuurlijk is dit voor het bedrijfsleven een extra moeilijkheid. Maar inzake ondersteuning van jonge ouders lopen we achterop. Dit gebeurt niet ongestraft en dus moeten we het veranderen.

- **Trager maar langer werken**

Een ontspannen arbeidsmarkt begint ook op de werkvloer. Veel stress heeft te maken met de gestegen werkdruk, die samengaat met steeds hogere productiviteits- en rendementseisen die aan werknemers worden gesteld. Is het streven naar een steeds maar kortere werkweek via technieken van collectieve arbeidsduurvermindering nog wel de meest aan te bevelen weg om het leven op de werkvloer voor iedereen leefbaar en aangenaam te houden? Misschien moeten werkgevers en werknemers in overleg kunnen beslissen om het gezamenlijk wat kalmer aan te doen door hetzelfde werk wat meer in de tijd te spreiden. Bij zulke onthaastingscontracten hoeft het bedrijf niets te verliezen en wint de werknemer kwaliteit in zijn werk en zijn leven. Weliswaar betekent dit dat er minder tijd is voor het gezin, maar minder stress op het werk, heeft zeker een positief effect op het privé leven.

- **Kinderopvang**

Bedrijven proberen hun werknemers op allerlei manieren tot meer flexibiliteit aan te zetten en bieden daartoe soms een gevarieerd aanbod extra diensten aan, zoals bedrijfskribbes, boodschappendiensten tot zelfs massages op de werkvloer. Zulke voordelen zijn lang niet voor iedereen weggelegd. Het is dus nodig dat wij dergelijke diensten, die de levenskwaliteit van de werkenden verhogen, als collectieve voorzieningen helpen uitbouwen. Zo is er nog steeds nood aan ongeveer 39.000 kinderopvangplaatsen. In de voorbije vier jaar zijn er door

grote inspanningen van de Vlaamse regering zo'n 10.000 kinderopvangplaatsen bijgekomen. Wij moeten de komende vier jaar nog eens even veel kwaliteitsvolle kinderopvangplaatsen erbij doen.

Oudere werknemers niet uitstoten: brugpremies en landingsbanen

Het is gemeengoed kritiek te geven op ons systeem van brugpensioenen. Vooral de werkgevers hebben er problemen mee, zo stellen ze toch, maar ze passen het wel ontzettend gemakkelijk toe. Bij iedere herstructurering zijn vijftigplussers de eerste slachtoffers.

Het brugpensioen zorgt voor heel wat frustratie:

- de werkgever betaalt een extra premie, maar weet dat daardoor de werknemer niet meer kan werken;
- de overheid betaalt werkloosheidsvergoeding, maar beseft dat dit een definitieve situatie is;
- de werknemer krijgt een redelijk inkomen, op voorwaarde dat hij niet meer werkt.

Bovendien heeft de werknemer niet veel keuze. Als hij werkt verliest hij alles en zal hij meestal met een lager loon in een andere job moeten werken. Niet alleen moet hij zich inpassen, maar hij verliest ook zijn anciënniteit. Zijn keuze is dus erg beperkt: een beperkt inkomen als hij niet werkt, een startersloon als hij wel werkt. Na dertig jaar werken is dit geen correcte behandeling.

Wij stellen niet voor het brugpensioen af te schaffen, te verminderen of qua leeftijd te verlagen. Daarvoor moet je bij anderen zijn. We willen wel de oudere werknemer extra mogelijkheden geven. De extra mogelijkheid voor de werknemer houdt in dat hij, als hij een nieuwe job aanvaardt, een deel van zijn brugpensioen en werkloosheidsuitkering kan behouden, als brugpremie die hem verzekert van een gelijk loon als in zijn vorig werk. Hij verliest dus noch zijn anciënniteit, noch zijn kwalificatie. Voor de werknemer is het een extra mogelijkheid, voor de werkgever een extra verantwoordelijkheid. Als de werknemer zegt dat hij deze mogelijkheid wil aangrijpen, moet de overheid actief meewerken in het vinden van een nieuwe job, via een of andere soepele vorm van outplacement. Voor oudere werknemers is het niet altijd evident even productief te blijven.

Daarom is deze landingsbaan een dubbel recht: het recht op werk, maar ook het recht om aan de landing te beginnen via 4/5de of 1/5de jobs. Oudere werknemers kunnen op een wat minder hoog tempo blijven meedraaien én hun kennis meedelen. Een specifieke lastenverlaging voor deze landingsbanen kan deze politiek echt op weg helpen. De nadruk moet daarbij gelegd worden op werknemers vanaf 55 jaar die een forse lastenverlaging krijgen.

Meer mobiliteit

Er blijven talloze vacatures openstaan, terwijl de werkloosheidscijfers toch hoog zijn. In een hoogconjunctuur blijven te veel mensen werkloos, in laagconjunctuur blijven te veel vacatures open staan. Onze arbeidsmarkt werkt duidelijk niet optimaal. De lage werkzaamheidsgraad is daar een aanwijzing van. We moeten dus zo veel mogelijk hinderpalen wegwerken die mensen ervan weerhouden hun plaats op de arbeidsmarkt in te nemen.

De eerste barrière is natuurlijk financieel. Als werken nauwelijks meer opbrengt dan niet-werken is de motivatie niet erg groot. Tot voor enkele jaren hadden we een heuse werkloosheidsval, waar werken een achteruitgang qua inkomen betekende. De opeenvolgende verlagingen van de persoonlijke bijdrage voor de sociale zekerheid en de belastingverlaging hebben dit probleem sterk ingeperkt. Zoals onder punt 2.4 aangegeven, moeten we extra stappen zetten. We mikken daarbij vooral op mensen tot 1.600 € bruto per maand. Voor hen is het verschil in inkomsten tussen werken en niet werken nog onvoldoende groot. Nog een extra inspanning kan dit verhelpen.

De problematiek van de kinderopvang is hier nauw mee verbonden. Gaan werken betekent dat mensen met kinderen extra organisatorische problemen krijgen. Financieel zijn er ook implicaties, maar in elk geval moet er extra kinderopvang komen. Zoals eerder aangegeven is de doelstelling om 10.000 extra plaatsen te creëren een absoluut minimum.

Werken betekent mobiel zijn, zeker als werk- en woonplaats niet samenvallen. We kunnen denken dat mensen die ergens anders werk vinden, ook zullen verhuizen, maar erg realistisch is dat niet. Straks moeten mensen tijdens hun loopbaan vijfmaal verhuizen. Dat kan uiteraard niet de bedoeling zijn. Het komt er dus op aan om de mobiliteitsproblemen op te lossen: de verplaatsing van thuis naar het werk mag voor niemand nog een probleem zijn. Daarbij kiezen we resoluut voor het collectief vervoer. Op termijn moet het openbaar vervoer van en naar het werk voor de werknemer gratis zijn. Onlangs werd de kostprijs met bijna een vierde verminderd. Als de overheid én de werkgever nog een extra inspanning doen, is het gratis pendelverkeer zeker mogelijk. Voor bus en tram heeft Steve Stevaert een omnipas gelanceerd, waardoor dit principe ook voor deze vervoermiddelen toepasbaar is.

Maar voor mensen met flexibele uren zijn verplaatsingen met trein, tram en bus vaak niet mogelijk. Op sommige plaatsen wordt geëxperimenteerd met quasi collectief vervoer. Zo brengen sociale economiebedrijven werknemers met minibussen gratis naar hun werk. Werkgevers en uitzendbedrijven betalen de kosten. Mensen die anders nooit naar hun werk tijdens die bijzondere uren konden, slagen daar nu wel in. Maar werkgevers blijven wel terughoudend voor de kosten. Ook in het verleden werden projecten opgesteld en opnieuw gestopt. Toch moeten we keuzes maken. Als we mobiliteit niet langer als een rem op de inzetbaarheid willen zien, is een engagement om collectief vervoer niet meer ten laste van de

werknemer te leggen een dure maar noodzakelijke investering, die overigens ecologisch zeer positief werkt.

Tijdens het sociaal overleg in bedrijven moeten de betrokken partijen ook gepaste formules aankaarten om 'autosolisme' tegen te gaan. Daarom moeten alle bedrijven met meer dan 50 werknemers een bedrijfsvervoerplan opstellen. KMO's kunnen samenwerkingsverbanden aangaan en clusters vormen, zodat verschillende bedrijfjes samen één bedrijfsvervoerplan kunnen opstellen. Een bedrijfsvervoerplan kan de organisatie van het vervoer van en naar het werk drastisch verbeteren en het individueel autogebruik in een bedrijf of in een groep nabijgelegen bedrijven ernstig terugdringen. Een bedrijf met zo'n vervoersplan zal het ook makkelijker hebben om mensen aan te trekken. Het beschikt dan bijvoorbeeld over een carpooldatabank of stelt een bedrijfsfiets ter beschikking van wie geen auto heeft. De voordelen voor werkzoekenden zijn daardoor legio. De overheid moet het uitwerken van geïntegreerde bedrijfsvervoersplannen ondersteunen. Toch moeten we hier ook erg voorzichtig zijn en absoluut vermijden nieuwe administratieve rompslomp te creëren.

Een aantal jobs zijn enkel geschikt voor werkzoekenden die beschikken over een rijbewijs. Zoveel mogelijk werklozen aan een rijbewijs helpen, lijkt dus nuttig. Wie een rijbewijs nodig heeft om aan een job te raken, moet bij de VDAB kunnen aankloppen voor een gratis opleiding.

Voor vervoersarme werkzoekenden is een kleine steun vaak voldoende om veel mobieler te worden en een job te kunnen aannemen. Het (snor)fietsenproject van de Vlaamse regering laat werkzoekenden gedurende maximaal drie maanden gratis gebruik maken van een (snor)fiets. We moeten dit project via de Lokale Werkwinkels verder uitbreiden.

Verder ontwikkelen van buurt- en nabijheidsdiensten

De verdere uitbouw van cheques voor buurt- en nabijheidsdiensten, poets- en strijkwerk, tuinonderhoud, thuishulp en boodschappendiensten is belangrijk om de levenskwaliteit van de werkende mens te verhogen en tegelijk te werken aan meer sociale cohesie in de buurten.

Helaas is een dergelijk systeem van cheques niet altijd zo efficiënt. De gebruiker moet ze op een bepaalde plaats aankopen en de werknemer krijgt niet onmiddellijk geld voor zijn diensten. Er dringt zich een eenvoudiger systeem van dienstverlening op voor allerlei manuele prestaties van al dan niet huishoudelijke aard die men uitsluitend voor particuliere gezinnen verricht. Het PWA-stelsel biedt deze diensten vandaag aan tegen een kost die competitief is met de prijs in het grijze of zwarte circuit: tegen zo'n 10 euro per uur. In de toekomst willen we deze dienstverlening niet alleen meer door uitkeringstrekkers laten uitvoeren, maar door iedereen die het werk wil doen. Daarvoor zijn verschillende opties mogelijk. Eventueel stellen we de inkomsten tot 5.000 euro per jaar fiscaal vrij. Hogere inkomsten worden fiscaal als loon behandeld. Voor

uitkeringstrekkers blijven de bestaande cumulatieregels in iedere tak van de sociale zekerheid geldig. Bovendien dient zo'n dienstverlener geen sociale-zekerheidsbijdragen te betalen, behalve een solidariteitsbijdrage van 11%. Daarmee is hij tegen arbeidsongevallen extra verzekerd. Niet-uitkeringstrekkers hoeven langs deze weg geen sociale rechten op te bouwen, gezien zij die normaal als op een andere manier opbouwen. Een andere werkwijze kan er in bestaan dit werk als een specifiek interimwerk te zien, opnieuw met minimale bijdragen en rechten.

De instantie bij uitstek om de koppeling tussen vraag en aanbod in goede banen te leiden is de PWA, die wij dan omvormen tot dienstenagentschap voor Particulieren. Die treedt op als werkgever en vervult alle gebruikelijke arbeidsrechtelijke en rechtelijke verplichtingen. De werknemer ontvangt een uurloon vergelijkbaar met de sectorale minimumlonen (tussen 8,35 euro voor een schoonmaker en 11,23 euro voor een geschoolde loodgieter van de tweede graad). Het dienstenagentschap zorgt ervoor dat zowel de gebruiker als de werknemer binnen een volstrekt wettelijk kader opereren met een minimum aan administratieve en juridische plichtplegingen. De gebruiker houdt er een betaalbare service aan over, die de kwaliteit van zijn vrije tijd kan verhogen. De manier waarop het gebeurt is al bij al niet het punt. Maar er is duidelijk een behoefte en die moeten we proberen in te vullen.

Participatie in de onderneming

Alle werknemers verdienen een gelijke behandeling op de werkvloer. Helaas is dit in de praktijk nog steeds niet het geval. De sociale wetgeving verschilt nogal sterk naargelang je werkt in een KMO of een groot bedrijf. Vandaag werken zo'n 800.000 werknemers in bedrijven met minder dan 20 werknemers als een soort 'tweederangswerknemers': zonder recht op tijdskrediet, ouderschapsverlof of brugpensioen, met een verhoogd risico op een arbeidsongeval en zonder toegang tot het herplaatsingsfonds. Toch bestaat een KMO slechts dank zij de dagelijkse inzet van haar medewerkers. Door vakbondsvertegenwoordigers in KMO's toe te laten kunnen we al een eerste aanzet geven om deze discriminaties uit de wereld te helpen. Dit zal zeker niet makkelijk gaan. Laten we ons daarover geen illusies maken. Toch moeten we twee beperkte, maar betekenisvolle, veranderingen kunnen doorvoeren.

Eén op drie werknemers in ons land werkt in een onderneming met minder dan 50 werknemers. Klachten bij de juridische diensten van syndicale vakcentrales en op interprofessioneel niveau komen overwegend van KMO-werknemers. Het zijn vaak klachten over veiligheid en gezondheid, maar ook over arbeidsvoorwaarden, –organisatie en –verhoudingen. Nu eens passen bedrijven de ontslagreglementering niet correct toe, dan weer gebeurt de beloning willekeurig. Soms eisen ze overdreven flexibiliteit of zijn er problemen met overuren en vakantieplanning. Ook respecteren sommige de werknemers- en syndicale rechten onvoldoende. Een uitbreiding en versterking van de syndicale werking in de KMO's is dan ook een absolute noodzaak.

De voorbije decennia is dit probleem vaak aangekaart. Als we orthodox willen zijn, dan pleiten we er gewoon voor om de norm van 50 werknemers naar 20 te verlagen. Maar we kunnen hier niet op blijven wachten en daarom pleiten we alvast voor de introductie van nieuwe formules van syndicale vertegenwoordiging in deze ondernemingen. Zeker voor de problemen inzake veiligheid zijn nieuwe formules nodig waarbij mensen voor verschillende bedrijven bevoegd zijn en toegang tot die bedrijven hebben. In een globaal akkoord moet een dergelijke nieuwe aanpak mogelijk zijn.

Stakeholders

Ondernemen is niet lijdzaam ondergaan. Duurzaam ondernemen vereist een visie op maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) waarin alle belanghebbenden aan hun trekken komen. Vandaag hebben slechts een aantal pioniersbedrijven echt door dat het debat over en de aanpak van maatschappelijk verantwoord ondernemen een kwestie van overleven is. Enkel door de lat voor zichzelf voldoende hoog te leggen en de dialoog met de belanghebbenden – ook de meest hardleerse – niet uit de weg te gaan, kan een bedrijf hier mettertijd duurzame vruchten van plukken. Het ondersteunen van deze MVO-pioniers is ook voor de overheid de meest aangewezen weg om een voldoende breed draagvlak te creëren voor nieuwe stappen richting modernisering van de sociale en ecologische regelgeving.

Gelijke kansen

Er is nog steeds een ruime arbeidsreserve en vooral laaggeschoolden delen in de klappen als het even minder goed gaat met de conjunctuur. Het principe van 'last in first out' treft de zogenaamde kansengroepen het hardst. Een gelijke participatie op de arbeidsmarkt is een vaag droombeeld. Ook merken we dat het aantal allochtone werkzoekenden (ongeacht hun kwalificatie) hardnekkig blijft toenemen. Gelijkheid is geen basisrecht op de Vlaamse arbeidsmarkt. Uiteraard is dit voor ons onaanvaardbaar. We stellen een aanpak in drie fasen voor.

- **Fase 1: actieplan diversiteit**

Om de maatschappelijke doelstelling van evenredige arbeidsdeelname bij diverse kansengroepen waar te maken, moeten we niet alleen hun werkgelegenheidskansen verhogen, maar moeten we ook (indirecte) discriminatie tegengaan en achterstanden wegwerken. Daarom willen wij dat alle werkgevers (overheid en privé-ondernemingen) een evenredig participatiebeleid voeren, zodat kansengroepen (allochtonen, gehandicapten, ...) op alle functieniveaus evenredig vertegenwoordigd zijn. Op ondernemingsniveau moet door middel van actieplannen en management van diversiteit zo'n 'meerstemmige samenwerking' tot stand komen. Concreet willen we dat ondernemingen hun personeelsbeleid en

arbeidsorganisatie gaan doorlichten via een diversiteitsaudit en dat zij praktijken ontwikkelen die systematische achterstelling van bepaalde doelgroepen wegwerken. Werkgevers moeten daarrond een actieplan opstellen en de gegevens over de kansengroepen in de vernieuwde 'sociale balans' vermelden.

- **Fase 2: 'evenredige bedrijven' stimuleren**

Bedrijven en overheidsdiensten moeten diversiteitsplannen voorleggen om van de samenstelling van hun personeelsbestand een afspiegeling van de beroepsbevolking te maken. Uiteraard moeten deze gegevens makkelijk toegankelijk zijn. De overheid mag ze ook gebruiken om bij aanbestedingen bedrijven te bevoordelen die de doelstellingen halen.

- **Fase 3: quota**

Een blijvende discriminatie is een tijdbom onder ons sociaal weefsel. Vrijwilligheid en stimuleringsbeleid komen eerst. Maar ze moeten effect hebben. Zoniet, moeten we quota durven opleggen.

Zoals gezegd is de opsomming van deze maatregelen niet volledig. Ook de lastenverlaging die in het volgend hoofdstuk aan bod komt, moet integraal deel uitmaken van een werkgelegenheidsakkoord, net zoals meer opleiding die in het vorig hoofdstuk werd uitgelegd, ook veiligheid moet een belangrijk thema zijn. Als hierover een sociaal akkoord mogelijk is, kunnen we de toekomst vol vertrouwen tegemoet zien.

Hefbomen voor vernieuwing en dynamiek

Economische welvaart veronderstelt een sterke dynamiek. Bedrijven moeten zich aanpassen, werkgevers moeten veranderen, producten worden uit de handel genomen en nieuwe gepromoot en werknemers evolueren mee.

De meest cruciale factor is ongetwijfeld de technologische vernieuwing. De mate waarin we technologische vernieuwingen kunnen doorvoeren, nieuwe producten creëren, voorsprong uitbouwen op andere landen, zal de komende jaren van doorslaggevend belang zijn (3.1).

Vlaanderen is een KMO land, en dus is investeren in die KMO's belangrijk. Misschien niet een traditioneel *sp.a*-thema, maar dat houdt ons niet tegen om een duidelijke visie te ontwikkelen (3.2). Naast het ontwikkelen van buurtdiensten (3.3) en een pleidooi voor meer administratieve snelheid (3.4).

Innovatie

In West-Europa zal een concurrentiele economie meer dan ooit moeten terugvallen op innovatieve ideeën, productiemethodes en oplossingen. Dit houdt in dat wetenschappelijk onderzoek extra stimulansen verdient en dat een vlottere overstap van onderzoek naar commercialisering nodig is. Voor het eerste punt blijft de doelstelling tegen 2010 3% **van het BNP te besteden** voor onderzoek en ontwikkeling. De KMO structuur van onze economie bemoeilijkt het bereiken van deze doelstelling in ruime mate. Wat het tweede element betreft, zijn er maatregelen nodig in alle fasen tussen onderzoek en commercialisering. Dat zijn de volgende:

- **Fase 1: Het onderwijs.**

Ons kwalitatief hoogstaand onderwijs wordt algemeen beschouwd als één van de basiselementen van onze welvaart. Onderwijs is evenwel méér dan kennisoverdracht. Het fundamenteel onderzoek, dat aan het onderwijs is verbonden, verdient verder ontwikkeling en voldoende middelen om innovatief en baanbrekend te blijven. Hiervoor zijn meer middelen ten voordele van betere arbeidsvoorwaarden voor vorsers, voor betere infrastructuur, huisvesting en carrièreperspectieven noodzakelijk maar tegelijk onvoldoende. Eén Vlaamse universitaire ruimte voor Onderwijs en Onderzoek is onontkoombaar en onontbeerlijk. De creatie hiervan hoeft niet gepaard te gaan met winnaars en verliezers. Hoofdzak is dat wij de versnippering aan onderzoeksmiddelen tegengaan.

- **Fase 2: Het strategisch basisonderzoek en de incubatiecentra.**

Het beleid moet fundamentele keuzes maken in de wegen die het fundamenteel wetenschappelijk werk zou moeten inslaan. Daarvoor moeten vragen over de economische finaliteit, de maatschappelijke relevantie, het valorisatiepotentieel een antwoord krijgen. De onderwerpen en speerpunten in het onderzoek die wij afbakenen en waaraan wij extra middelen willen toekennen, vormen de economische “clusters” en groeipolen van morgen. De vroegere oriëntaties naar biotechnologie, informatica, nieuwe producten moeten nog versterkt worden. Wetenschappelijke incubatiecentra moeten de eerste overgang van onderzoek naar commercialisering mogelijk maken. Dit betekent ook dat aan de universiteiten meer incubatiegeld wordt toegewezen.

- **Fase 3: Het zaikapitaal.**

Na incubatie moeten spin off's kunnen ontstaan en groeien, die dus toegevoegde waarde en winst nastreven. Meestal verloopt zo'n overgang moeizaam en langzaam. In een goed beursklimaat kan na verloop van tijd een beursgang soelaas brengen, maar meestal is er eerst zaikapitaal nodig. Vóór beursgang was de GIMV een prima instrument om echt zaikapitaal beschikbaar te stellen. Het is absoluut noodzakelijk dat de overheid die taak weer opneemt en dit toevertrouwt aan een nieuwe instelling à la GIMV, die de oorspronkelijke opdracht van deze instelling voor haar rekening neemt. Zodra een project echt de goede weg opgaat, is het aangewezen dat de overheid zijn participatie verkoopt en dus een deel van de investeringen terugwint, misschien ook winst maakt. Maar vooraleer die toestand is bereikt, moet de overheid haar rol voluit spelen.

- **Fase 4: Voortdurend ontwikkelen.**

Zowel voor een jong bloeiend bedrijf als voor een gevestigde waarde blijft doorgedreven research nodig. Daarom moeten we erin slagen goede wetenschappers aan te trekken of hier te houden. Overheden verwachten dat de sociale opbrengst van private (en publieke) investeringen in Onderzoek en Ontwikkeling groter zal zijn dan de privé opbrengsten door de bedrijven. Dit leidt tot een structurele onderinvestering in onderzoek en ontwikkeling door de privé investeerders. Daarom heerst er een algemene consensus dat het beleid privé investeringen in O&O moet aanmoedigen. Deze inspanningen dragen bij tot de competitiviteit en het innovatievermogen van de economie.

Minder duidelijk is hoe de diverse steunmaatregelen precies als een hefboom werken. Maar fiscale maatregelen leveren in regel per geïnvesteerde euro slechts één euro extra onderzoeksuitgaven op, maar niet als hefboom. De Belgische fiscale maatregelen kennen ook weinig succes, bijvoorbeeld bij de aanwerving van bepaalde personeelsleden, en zij worden voornamelijk gebruikt door grote ondernemingen (investeringsaftrek voor octrooiuitgaven en onderzoek naar milieuvriendelijke processen). In feite dienen ze om op het einde van het boekjaar zo goed mogelijk de vennootschapsbelasting te minimaliseren. Daarbij is het zo dat nieuwe, jonge bedrijven de eerste jaren geen winst maken en niets

hebben aan deze fiscale maatregelen, terwijl juist zij ze nodig hebben.

België moet dan ook zijn steunpolitiek grondig herzien. Ervaringen in andere landen, waar de meeste steunsystemen ook met ondernemingsfiscaliteit werken, wijzen er op dat steun voor O&O best de vorm aanneemt van een voordeel in hoofde van of gekoppeld aan de onderzoeker-werknemer. De onderneming is dus het best gediend met een tegemoetkoming in de directe loonkost van de onderzoeker, een projectsubsidie dus. De Nederlandse WBSO (Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk) is de interessantste inspiratiebron. Evaluaties wijzen op een grotere return, een betere doorstroming van onderzoekers van fundamenteel naar toegepast wetenschappelijk onderzoek en een effectieve stijging van de omzet uit nieuwe innovatieve producten.

Als we op Belgisch niveau de fiscale aftrek afschaffen, komt een enveloppe van 50 miljoen euro vrij. Een subsidie van 500 euro/maand/werknemer is dan zeker mogelijk voor jonge en kleine bedrijven.

Investeren in KMO's

Economische expansie vergt mogelijkheden om tijdig te investeren. Als er niet genoeg kapitaal is, valt ook het groeipotentieel weg. Leemtes in het verschaffen van kapitaal moeten met een aangepast beleid worden verholpen. Vier à vijf jaar geleden zou deze inleiding vermoedelijk velen de wenkbrauwen hebben doen fronsen. De beursgekte zorgde immers jarenlang voor een enorme kapitaalsopbouw. Er waren wel kredietproblemen hier en daar. Toen reeds hoorden we kritische opmerkingen dat KMO's zo moeilijk aan bankleningen geraakten en dat de kapitaalverstrekking voor projecten in de sociale economie echt problematisch was. Er klonk echter zeker geen algemene vrees voor kapitaalschaarste door. De globale indruk (en de realiteit) was dat er zeer veel kapitaal was en dat het niet eenvoudig was daarvoor genoeg geschikte projecten te vinden.

Vandaag is de situatie sterk gewijzigd. De fikse beursdalingen van de laatste jaren en de weinig transparante financiële toestanden in sommige megabedrijven hebben de kapitaalstromen richting beurs opgedroogd. Nieuwe richtlijnen allerhande voor de bankkredieten maken het voor KMO's zeer moeilijk om bij de banken kapitaal te verkrijgen zonder zeer hoge waarborgen te moeten bieden. Uitbreiden en/of vernieuwen vraagt grote investeringen die ze moeilijker dan vroeger gefinancierd krijgen. Nochtans zijn de KMO's een belangrijke, zonet de belangrijkste factor van vernieuwing. Enige ondersteuning zou zeker nuttig zijn.

Starters hebben het moeilijk. Hun investeringsbedrijven zijn niet zo groot, maar het duurt wat langer voor de investering rendeert. De financiële sector staat vrij weigerachtig tegenover deze

deelmarkt, hoewel hij niet onbelangrijk is. Het feit dat het aantal starters in Vlaanderen laag blijft, spoort des te meer aan tot ingrijpen.

Risicokapitaal stimuleren is duur. Het gaat om belangrijke sommen, waarvoor de overheid een of ander fiscaal voordeel geeft. Bovendien heeft het iets onrechtvaardigs, want er worden voordelen toegekend aan mensen die in elk geval voldoende middelen hebben om ze in een of andere onderneming te investeren. Toch pleiten we voor een dergelijke stimulans. We laten daarbij één van de taboes van het verleden vallen, met name onze weerstand tegen maatregelen als de wet Cooreman-Declercq. Wij willen het risicokapitaal selectief stimuleren, met duidelijke doelstellingen. Maar bij de financiering van deze maatregel mag ook wel een taboe sneuvelen.

Voor het probleem van de beurs is het weinig zinvol om de geldstromen in die richting extra te stimuleren. Enkel een goed werkende beurs en het rechtzetten van problemen uit het verleden kunnen voor een goed beursklimaat zorgen. Zolang dat er niet is, lijkt een stimulerende fiscale overheidsmaatregel ons niet gepast. Voor KMO's vinden we dit wel noodzakelijk. Bij de KMO's zijn er heel wat met problemen om aan voldoende financiële middelen voor hun groei te geraken. Enerzijds is dit te wijten aan het gesloten karakter van de meestal nog zeer familiaal georganiseerde KMO's, maar anderzijds vragen kredietinstellingen vaak te hoge waarborgen.

Begin jaren '80 moedigde de overheid particulieren fiscaal aan om ondernemingen risicokapitaal te verschaffen. De investerende particulier kreeg onder bepaalde voorwaarden een begrensde fiscale aftrek bij aanschaf van bepaalde aandelen. De vennootschap kon onder bepaalde voorwaarden haar dividenden vrij van vennootschapsbelasting aan de aandeelhouder uitkeren. Deze maatregel was vooral op beursgenoteerde vennootschappen gericht.

Om niet beursgenoteerde KMO's in hun groei te stimuleren stellen wij een gelijkaardige maar toch lichtelijk andere aanpak voor:

- De overheid kan KMO-investeringsfondsen erkennen waarvoor de particulieren het kapitaal inbrengen. Deze investeringsfondsen moeten uitsluitend in niet beursgenoteerde KMO's investeren.
- Voor hun inbreng in dit participatiefonds krijgen de particulieren een belastingvermindering (bvb. 30% van het geïnvesteerde bedrag, met een plafond van €2.000 en de voorwaarde dat de aandelen ten minste 60 maanden worden behouden.
- De KMO betaalt geen vennootschapsbelasting op de dividenden uitgekeerd voor deze aandelen op voorwaarde dat zij het belastingvoordeel van deze maatregel in de KMO houdt. Dit mag zij niet aan de aandeelhouders als een extra dividend uitkeren. Een normaal dividend blijft wel mogelijk. Op die manier gebruikt de onderneming de aangetrokken middelen maximaal om te investeren in (nieuwe) materiële vaste activa of in bijkomende arbeidsplaatsen. Zo leggen wij de nadruk veel meer op het verder opbouwen van kapitaal ten

voordele van de onderneming en minder op de opbrengst van de investeerder, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de wet Cooreman-Declercq.

Ook voor starters is een specifieke inspanning nodig. Hier is geen nieuw instrument noodzakelijk. Mits enkele aanpassingen aan de doelstellingen en een grotere openheid kunnen we via het bestaande Participatiefonds, onze doelstelling voor de starters bereiken, meer bepaald hen meer middelen beschikbaar stellen. Het Participatiefonds is een openbare instelling, die in 1984 werd opgericht. Zijn opdracht is vandaag beperkt tot het verstrekken van al dan niet achtergestelde leningen.

In 2001 behandelde het Participatiefonds 1.076 dossiers voor een som van 56 miljoen euro, dit ten behoeve van:

- Werkzoekenden die een eigen onderneming willen oprichten;
- Zelfstandigen en KMO's in hun startfase;
- Kandidaat-overnemers van een onderneming;
- Zelfstandigen en KMO's in expansiefase;
- Begunstigden van een sociale uitkering die hun eigen job willen creëren.

Momenteel vormt de achtergestelde lening het enige instrument van het Participatiefonds. Het is absoluut noodzakelijk om de slagkracht van het fonds te vergroten met nieuwe instrumenten en middelen. Wij stellen voor dat het zou optreden als intermediair tussen de particuliere belegger en de KMO. Het fonds kan met het geld van de particuliere belegger een echte participatie in startende KMO's nemen en hen zo aan financiële middelen helpen. Aan particulieren die via het Participatiefonds investeren, zouden wij een belastingsvermindering toestaan van maximum 35% van het geïnvesteerde kapitaal met een plafond voor het geïnvesteerde kapitaal van € 2.000. Het is echter absoluut noodzakelijk dat de beslissingstermijnen van het Participatiefonds over kredieten zo kort mogelijk worden gemaakt.

Maar koken kost geld. Zonder een serieuze dekking zouden de maatregelen tot het aanmoedigen van kapitaalverschaffing aan sociale economie bedrijven, KMO's, ... een aanzienlijk gat in de schatkist slaan.

Daarom stellen wij voor om, naar analogie met de taks van 0,17% die van toepassing is op VZW's, een belasting te heffen van 0,03% op het eigen vermogen van de vennootschappen. Dit is een zeer marginale bijdrage, die geen probleem stelt voor de bedrijven, maar een onmiddellijke invoering van de maatregelen mogelijk maakt. Als je vaststelt dat met 40 miljoen € inbreng van de overheid je maar liefst 450 miljoen € extra in de economie kunt aantrekken, dan moet iedereen bereid zijn taboes te doorbreken. Bovendien is het rechtvaardig : de overheid stimuleert de kapitaalsvorming. Bedrijven met voldoende groot kapitaal dragen een steentje bij.

Dit is vrij logisch maar het is ook niet onredelijk starters en die kleinste KMO's van die bijdrage vrij te stellen.

Arbeid minder belasten: diensteneconomie en landingsbanen

Na de extra inspanningen van de voorbije jaren en na de grootscheepse vereenvoudiging in het doolhof van banenplannen, die begin 2004 van kracht wordt, is er nog steeds nood aan extra impulsen voor meer nieuwe werkgelegenheid, dit door de lasten op arbeid verder te verlagen. De lagere lasten op arbeid droegen ertoe bij dat er sinds 1999 ruim 100.000 arbeidsplaatsen bij zijn gekomen. Ondanks de matige economische groei sinds 2001 is de werkgelegenheid blijven groeien, terwijl academici beweren dat bij een groei van de economie met amper 1% de werkgelegenheid niet meer kan groeien. Mede hierdoor is de werkgelegenheidsgraad sinds 1998 duidelijk gestegen¹. Om die verder te doen toenemen, zullen evenwel extra inspanningen nodig zijn.

Tot nu toe klonk het discours voor lastenverlaging te defensief, gericht op het behoud van tewerkstelling en het stoppen van de gestage vervanging van arbeid door machines. Onderhuids leefde het idee dat daardoor delokalisering te vermijden was. Dit is niet alleen te defensief, maar ook onrealistisch. *sp.a* wil de lastenverlaging meer offensief gebruiken en koestert er grotere ambities mee. Daarom richten we de lastenverlaging volledig op het arbeidsintensiever maken van de dienstensector. De dienstensector zal aan belang blijven winnen. De sector is sterk lokaal gericht en biedt werk aan heel wat laaggeschoolden (toerisme, logistiek, poetsdiensten, enz). Het werkgelegenheidsbeleid moet daarom de arbeidsintensiteit voor laaggeschoolden in de dienstensector helpen vergroten, onder meer met behulp van lastenverlagingen. Deze moeten dan ook slaan op lonen tot 2.000 euro bruto per maand die er gangbare lonen zijn. Goedkopere arbeid in een arbeidsintensieve dienstensector zien we als een voorwaarde voor een geslaagde heroriëntering van de economie naar een dynamische en toekomstgerichte dienstenmaatschappij, waaraan iedereen kan participeren. Daarom stellen we volgende ingrepen voor.

- De patronale bijdragen verder verlagen door de lage-loongrens van 1.750 euro te verhogen naar 2.000 euro bruto per maand. Lastenverlaging zorgt immers het sterkst voor extra werk, als zij werknemers met gemiddelde lonen ten goede komt. Door die maatregel vallen 260.000 werknemers extra onder de lage-loongrens en daalt de kostprijs van in totaal 680.000 werknemers.
- De persoonlijke bijdragenverlaging voor de lage lonen uitbreiden, door ook daar de bovengrens op te trekken van 1.509 euro naar 1.600 euro bruto per maand. Alleen zo kunnen deze jobs opnieuw financieel aantrekkelijker worden voor bijvoorbeeld een werkloze

¹ Werkzaamheidsgraad in Vlaanderen: '98 : 61,7%, 2001 : 63,4%, tweede kwartaal 2002: 67,0%

alleenstaande ouder met kinderen, maar ook voor alle andere nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Niet minder dan 150.000 extra werknemers zouden hierdoor maandelijks wat meer in hun loonzakje vinden.

Alles samen gaat het om een extra lastenverlaging van 452 miljoen euro, meer bepaald 367 miljoen euro minder patronale bijdragen en 85 miljoen minder persoonlijke bijdragen.

Sociale lastenverlaging betekent dat geld niet naar de sociale zekerheid gaat. Deze inspanning moet dienen om meer werk te creëren, niet om het loon te verhogen van wie al werk heeft.

Administratieve snelheid

De ontwikkeling van de economie houdt niet alleen verband met winsten en investeringen, maar ook met de omgeving waarin de economie evolueert.

Traditioneel wordt aangenomen dat de administratieve papierwinkel waar ondernemingen mee geconfronteerd worden, remmend werkt op de ontwikkeling van onze economie en uiteindelijk ook op de tewerkstelling.

Via administratieve lastenverlaging moet opnieuw een ondernemingsvriendelijk klimaat gecreëerd worden. Een degelijke administratieve lastenverlaging vraagt evenwel een grote inspanning van de overheid. De resultaten zijn pas na meerdere jaren voorbereiding zichtbaar.

Een voorbeeld kan hier genomen worden aan de inspanningen die de voorbije jaren binnen de sociale zekerheid werden geleverd. De hervormingen binnen deze sector werden in de laatste benchmarkoefening (april 2002) van de Europese Commissie inderdaad als het beste voorbeeld van administratieve lastenverlaging en e-government beschouwd.

Dankzij het gebruik van informatica en een herziening van de processen werd, via de invoering van nieuwe toepassingen zoals DIMONA en elektronische sociale zekerheidsaangiften, op 1 januari 2003 de elektronische sociale zekerheid een realiteit.

De elektronische en Interactieve communicatie tussen werkgevers en de sociale zekerheid wordt de regel. Miljoenen formulieren worden naar de prullenmand verwezen, verschillende sociale controledocumenten kunnen gewoon worden afgeschaft of vereenvoudigd.

Daarnaast kan via deze hervormingen ook de strijd tegen de sociale fraude beter worden aangepakt.

Deze projecten moeten verder gaan en moeten worden aangevuld met de Kruispuntbank voor ondernemingen en het uniek identificatienummer voor ondernemingen.

Particulieren hebben reeds langer een eigen identificatienummer bij het rijksregister. Bedrijven niet. Voor de ene administratie hebben ze een ander nummer dan voor de andere. Dit maakt informatie-uitwisseling moeilijker, duurder en minder betrouwbaar dan nodig is. De regering vatte de moeilijke klus aan een kruispuntbank voor ondernemingen met een uniek identificatienummer uit te bouwen. Het oogt heel gewoon, maar administratief is het een heuse omwenteling. Deze hervorming moet de komende jaren volledig worden uitgevoerd, zodat binnen vijf jaar ieder bedrijf zo'n uniek nummer heeft en gebruikt.

Bedrijven worden echter 'overbevraagd'. Vaak moeten zij dezelfde gegevens meermaals geven. De overheid kan dit verhelpen volgens het principe "non bis in idem": eenmaal gevraagd, mag de overheid dezelfde informatie niet nog eens opvragen. Zij moet ze maar zelf bij de (andere) instantie opzoeken. Daartoe moet zij wettelijk verplicht worden. "The government never rings twice" moet het motto zijn dat binnen een termijn van drie jaar in een wet moet vastgelegd zijn.

Vaak zijn vergunningen nodig om met ondernemen te beginnen. De noodzaak noch de inhoud van de vergunning worden betwist, maar ondernemingen moeten wel snel die vergunningen krijgen, als zij er recht op hebben. Dat is nu niet het geval. Zo vergt vandaag een bouw- of exploitatievergunning talloze adviezen van instanties voor leefmilieu (AMINAL, OVAM, ...), industriële archeologie en Monumenten en Landschappen. Dit vertraagt niet alleen de start en de werking van bedrijven, maar scheidt soms ook tegenstrijdigheden in de vergunningseisen. In een aantal zones met het mogelijk zijn een experimenteel systeem uit te werken met een ambtenaar die als zonemanager wordt aangeduid. De zonemanager moet binnen vooropgestelde termijnen de nodige adviezen inwinnen en krijgt bonussen als hij vlugger werkt. De zonemanager wordt bevoegd om één eindadvies op te stellen op basis van de diverse ingewonnen adviezen. In principe zou enkel nog de vakminister tegen dit advies kunnen ingaan en zonodig de Vlaamse regering hierover aanspreken. Bij tegenspraak zou het dossier binnen twee weken bij de regering moeten op tafel liggen. Daarna wordt de vergunning definitief toegekend of geweigerd. Deze procedure verandert niets aan de inhoud van de regelgeving, maar versnelt aanzienlijk het proces. Behalve voor de zeer complexe Seveso-procedure, mag zo'n definitieve totaalvergunning niet langer dan twee maanden op zich laten wachten.

Anders globaliseren

Gelijke kansenbeleid op internationaal niveau getild

Algemeen

Het gelijke kansendebat moet men in een Noord–Zuid context, nog meer dan in de eigen nationale context, durven vertalen naar een bewuste en doorgedreven keuze voor positieve discriminatie van die landen die de laatste 200 jaar niet dezelfde kansen inzake socio-economische ontwikkeling hebben gekregen. Er moet een duidelijke, consequente en daadwerkelijke politiek van voorkeursbehandeling van de achtergestelde landen komen. Zonder daarom blind te willen zijn voor de eigen verantwoordelijkheid van de ontwikkelingslanden in de zin dat velen ook lijden onder een incompetent en corrupt bestuur, moet men ook durven erkennen dat het Noorden omwille van haar politieke en economische machtspositie buitenmaats heeft weten te profiteren van de mondiale welvaartsopbouw. Ook moet men willen inzien dat dit ten koste is gegaan van de socio-economische ontwikkeling van de landen in het Zuiden. Zij hebben nooit een eerlijke kans gekregen om hun achterstand in te halen. Deze noodzaak van positieve discriminatie moet men dan ook begrijpen binnen een concept van **fair play** en als een ultieme poging om de uiterst gespannen verhouding tussen Noord en Zuid weer in evenwicht te brengen. In deze vorm loopt ze dan ook als een rode draad doorheen de punten die, tegen de achtergrond van een correcte analyse van de Noord-Zuid relaties, om een onmiddellijke toepassing van het ideaal van gelijke kansen voor iedere wereldburger schreeuwen.

Gelijke kansen inzake markttoegang

We veroordelen in eerste instantie het afschermen van de uiterst koopkrachtige markten van het Noorden voor producten uit het Zuiden via allerlei verdoken of zelfs open protectionistische maatregelen. In de plaats van een dergelijke afwijzende en weinig coöperatieve houding moet men de handelspartners alle hulp bieden bij het marktconform maken van hun producten. Tevens moet men vermijden om de uiterst kwetsbare markten in het Zuiden - waar de industriële productie en de diensten in vele deelsectoren nog in de kinderschoenen staan - kost wat kost open te willen breken. Rekent men daar nog eens de productie- en exportsubsidies bij die de EU massaal aan de agrarische sector toekent, dan wordt het verhaal van dumping op de zuidelijke markten absoluut pervers. Juist deze agrarische sector vormt immers een van de weinige economische niches waarin de ontwikkelingslanden een comparatief voordeel ten opzichte van het Noorden hebben.

Eerder zou men weer moeten denken aan een echt preferentieel handelssysteem waarbij men in een volkomen gelijkwaardige partnersituatie onderhandelt over een gegarandeerde

markttoegang, zonder daarbij een absolute vorm van wederkerigheid te eisen. Juist deze clausule met betrekking tot de niet-wederkerige handelsakkoorden uit het vorige Lomé-tijdperk dreigt door de goedkeuring van de nieuwe Cotonou-akkoorden verloren te gaan. Wat de grondstoffenprijzen betreft, moet men opnieuw, maar ditmaal effectief, de prijsvorming ondersteunen en het spel van de moordende concurrentie tussen de verschillende leveranciers aan banden leggen. Slechts op die manier krijgen de Minst Ontwikkelde Landen (de zogenaamde MOL's), waarvan velen nog steeds rechtstreeks afhankelijk zijn van de uitvoer van bepaalde grondstoffen, een betere kans om hun economie te diversifiëren. Steunend op de gegarandeerde inkomsten uit de export van die bepaalde grondstof(fen) zouden zij zich ook in staat gesteld zien om hun sociaal beleid op langere termijn te plannen, een absolute must wil men bijvoorbeeld in de onderwijs- of gezondheidssector een langdurig inhaal project opstarten. Naast de noodzakelijke maatregelen inzake internationale handelsakkoorden pleiten wij dan ook voor een actieve overheid, die deskundig advies verleent aan zuidelijke producenten, zodat zij een product kunnen afleveren conform aan alle voorschriften. Een dienst als "Import Vlaanderen" zou actieve prospectie kunnen voeren om de invoer van zuidelijke producten te stimuleren.

Afstemmen prijzen van (gepatenteerde) producten op de lokale koopkracht

Voor gelijke kansen inzake toegang tot bepaalde strategische producten, zoals medicijnen, hoog productief zaaigoed of zelfs computersoftware, moeten bedrijven ertoe gebracht worden om in de ontwikkelingslanden hun producten aan (quasi) productieprijzen te verkopen. Het lijkt ons beter om aan dergelijke goederen die voorlopig onmogelijk lokaal te produceren zijn een exportsubsidie toe te kennen dan aan bepaalde agrarische, industriële producten en diensten waarvoor de technische **knowhow** en de menselijke capaciteit in het ontwikkelingsland zelf ook aanwezig zijn. De al te beperkte oplossing die men momenteel aan de ontwikkelingslanden wil blijven bieden, in de zin van het toestaan aan de ontwikkelingslanden om gepatenteerde medicijnen in een bepaalde situatie van noodwendigheid lokaal te produceren (onder zgn. dwanglicentie), is totaal onvoldoende. Dikwijls is, zoals reeds gezegd, noch de **knowhow**, noch de technologie, noch het kapitaal om ter plaatse over te gaan tot de productie van één of ander hoogtechnologisch maar onmisbaar goed in deze landen aanwezig. Het moet dan ook op zijn minst mogelijk worden om levensreddende medicijnen en andere strategische goederen in het buitenland te vervaardigen of zelfs te kopiëren, om deze vervolgens onder de goedkope formule van de dwanglicentie in het eigen land in te voeren.

Gelijke toegang tot internationale onderhandelingen

Op vele internationale fora voelen de ontwikkelingslanden zich in de kou gezet doordat zij niet over voldoende onderhandelingscapaciteit beschikken. Soms ligt dat aan een gebrek aan hogere opleiding. Soms heeft dat te maken met het feit dat ze niet over voldoende financiële middelen beschikken om het noodzakelijke aantal onderhandelaars vrij te maken die dan de verschillende – maar vaak simultane rondes - bij zouden kunnen wonen. Ook de machtsmiddelen die sommige

rijke landen gebruiken om de buit kost wat kost binnen te halen tijdens onderhandelingen, zijn absoluut onaanvaardbaar. We denken onder meer aan het terugtrekken van ontwikkelingssteun, het niet toekennen van verdere kredieten, discrediteren bij de internationale krediet- en ontwikkelingsinstellingen, enzovoort. Om deze toestand te remediëren denken we aan logistieke steun, vormingsessies van onderhandelaars en het verzekeren van toegang tot de juiste en meest volledige informatie. Op die manier zou men binnen de groep van de ontwikkelingslanden het gebruik van internationaal erkende instellingen zoals de Wereldhandelsorganisatie (WTO), maar ook de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en zelfs het nieuwe Internationale Gerechtshof van Den Haag om hun eigen, internationale belangen te verdedigen, aan kunnen zwengelen. Zo zouden deze landen dan, via institutionele weg, een groter aandeel van de globale welvaart op succesvolle wijze naar zich toe kunnen halen.

Gelijkwaardige arbeidsomstandigheden

Iedereen heeft het recht om in humane omstandigheden in zijn levensonderhoud te voorzien. Niemand verdient om, met miskenning van zijn fundamentele arbeidsrechten, economisch geëxploiteerd te worden. Ieder kind heeft recht op een onbezorgde jeugd. Elke oudere heeft recht op een rustige oude dag. Van beide categorieën burgers mag men slechts een absoluut minimum aan economische participatie verlangen. Daartoe moeten deze rechten worden gegarandeerd, weliswaar volgens de draagkracht van de lokale economie en met ondersteuning van internationale solidariteitsfondsen.

Goed bestuur

Lokale regeringen in de ontwikkelingslanden moeten meer aandacht hebben voor hun eigen binnenlandse en buitenlandse politiek. Zij moeten in eerste instantie de gelijke kansen garanderen aan hun bevolking. Zij moeten een bewuste politiek voeren om de enorme sociale en economische ongelijkheid binnen hun respectievelijke landen te verminderen. Om iedereen gelijke kansen te bieden moet ook aan de corruptie een halt worden toegeroepen. Tezelfdertijd moeten ze er alles aan doen om zowel intern als extern gewapende conflicten te vermijden. De directe en indirecte financiële en menselijke tol die dergelijke militaire verwickelingen vergen zijn enorm en uiterst storend voor de positieve economische ontwikkeling van het desbetreffende land dat zich in staat van (burger-) oorlog bevindt.

Het globaliseringsproces humaniseren

Anders-globalisering gaat niet over theoretische verhalen maar over concrete doelstellingen. **sp.a** wil dat men zich engageert om deze doelstellingen ook daadwerkelijk te halen, en wel tegen een bepaalde **deadline**. Die **deadline** werd, volgens de internationale consensus van 2000, op 2015 gelegd. De Verenigde Naties hebben toen plechtig aangekondigd dat tegen die tijd onder andere het aantal mensen dat honger lijdt, geen toegang tot drinkwater heeft of onder de absolute armoedegrens leeft, met de helft moest verminderd zijn. Ook zou tegen 2015 elke

inwoner waar ook ter wereld gegarandeerd van basisonderwijs moeten kunnen genieten en zou de kraamsterfte met drie vierde en de kindersterfte met twee derde gereduceerd moeten zijn.

Hoe kunnen we deze doelstellingen bereiken? Door sociale solidariteit, die we in eigen land met succes hebben georganiseerd, ook op het internationale vlak te organiseren.

De belemmering van vrije markttoegang voor de producten van het Zuiden verklaart wel degelijk een belangrijk deel van de **race to the bottom** van vele van de armere landen. Maar zelfs als de rijke landen ruim baan geven aan exportproducten van de ontwikkelingslanden en enkel dat deel van het globaliseringsproces rechtvaardiger wordt, dan nog zal het tempo waarin de armoede wordt teruggebracht niet hoog genoeg liggen om de geciteerde VN-doelstellingen nog te bereiken. Op mondiaal niveau moet men durven komen tot meer herverdeling van financiële en economische macht, tot meer en doorzichtiger regelgeving op politiek, sociaal en financieel vlak en tot meer solidariteit met de allerswaksten. Alleen op die manier – door internationaal erkende instellingen als scheidsrechters te doen optreden tegen ongeremde financiële en economische globalisering - zullen er ook in het Zuiden meer winnaars van de globalisering ontstaan. Stellen dat het Noorden daardoor fataal tot het verliezende kamp van de globalisering zal gaan behoren en haar hoge levensstandaard grotendeels zal moeten prijsgeven, moet als demagogie worden afgedaan.

Door het hanteren van intelligente sociale, financiële en politieke regulering kunnen we de groep van winnaars van het globaliseringsproces maximaal uitbreiden en kan men spreken van een proces van evenwichtige mondialisering. Aan welke vormen van intelligent, globaal beheer denken we dan?

Mondiale kerntaken

Socialisten zijn internationalisten. Wij zijn ervan overtuigd dat je de wereldproblemen samen moet oplossen, in het kader van de internationale organisaties. Daarom zijn wij sinds de oprichting vurige verdedigers van de Verenigde Naties. We moeten wel terug naar de oorspronkelijke bedoeling van de Economische en Sociale Raad: hij hoort de sociaal-economische ontwikkeling te bevorderen en moet daartoe het werk van alle andere organisaties coördineren. Het IMF, de Wereldbank en de WHO zouden een akkoord moeten afsluiten dat deze coördinatie verder aflijnt. Naast de Veiligheidsraad, bevoegd voor politieke en militaire zaken, zou de ECOSOC moeten uitgroeien tot een soort sociaal-economische veiligheidsraad. Een raad met een twintigtal leden verkozen op een evenwichtige basis uit alle economische regio's. En een raad die het kader biedt voor de gezamenlijke sociaal-economische ontwikkeling, gebaseerd op de principes van duurzame ontwikkeling.

De internationale organisaties zijn vaak nog onvoldoende transparant in hun besluitvorming. De ECOSOC gaf daarbij zelf een goed voorbeeld: de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld krijgen nu toegang tot haar commissiezittingen en haar documenten en zij mogen er

het woord vragen. Deze gunstige ontwikkeling werd trouwens ingezet door de grote conferenties in de jaren negentig over bevolking, milieu en sociaal beleid. De andere internationale organisaties zouden dit model moeten overnemen en zo aantonen dat men in het algemeen wereldbelang werkt. Men moet ook parlementsleden sterker betrekken bij de standpunten die de nationale delegaties innemen. De huidige architectuur van de Verenigde Naties blijft echter onvolledig zonder een wereldparlement, waar volksvertegenwoordigers uit de vele lidstaten zich rechtstreeks kunnen uitspreken over de werkzaamheden binnen de verschillende VN-organisaties.

Geen projecten, maar budgetten

In West-Europa vormen efficiënte gemeenschapsvoorzieningen de kurk waarop de economie drijft. Waarom zorgen we er niet voor dat deze voorzieningen, via hulpverlening, ook in de derde wereld kunnen worden gegarandeerd? Arme landen moeten beter dan voorheen in staat worden gesteld om wezenlijke keuzen kunnen maken voor de collectiviteit. Zij moeten hun publieke sector versterken door de verbetering van hun infrastructuur (scholen, ziekenhuizen, enz.) en de invoering van systemen van collectieve bescherming. Dat kan door **sociale hulpfondsen** te creëren. Wij stellen daarom voor te beginnen met een structurele financiering van ontwikkelingslanden. Dit stelsel zou rechtstreeks dienen ter verwezenlijking van de “Millenniumdoelstellingen” die de Verenigde Naties zich in september 2000 stelden (zie boven). Die financiering kan best de vorm aannemen van een fonds, opgericht door de bestaande multilaterale organisaties of van een nieuwe organisatie, waarop ontwikkelingslanden sociaal geconditioneerde trekkingsrechten zouden kunnen uitoefenen ten behoeve van hun kersverse sociale beschermingssystemen. Enkel wie de sociale minimumnormen en mensenrechten respecteert, kan uit dit fonds putten voor de financiering van - in eerste instantie – pensioenen, onderwijs en medische verzorging. Hoe hoger de sociale bescherming die internationaal wordt afgesproken, hoe hoger de trekkingsrechten.

Het fonds wordt gefinancierd door een bijdrage van elk land op basis van zijn BNP en ter vervanging van de huidige middelen die in verspreide slagorde aan projecten van ontwikkelingshulp worden uitgegeven. De bedoeling moet zijn, zoals in ons nationaal stelsel van sociale zekerheid, om het verschil in inkomen per hoofd van de bevolking te nivelleren. Méér welvaart in het Zuiden draagt zonder meer op termijn bij tot méér welvaart in het Noorden, en méér veiligheid in de ganse wereld. Uiteraard moet dit fonds opgericht worden in het kader van een wereldwijd verdrag. Het is dan ook bindend voor elke ondertekenende natie zowel inzake bijdragen als uitkeringen en besteding ervan. Maar het fonds moet werkingsmodaliteiten krijgen die minstens vergelijkbaar zijn met die van de Wereldhandelsorganisatie vandaag. Dit wil dus zeggen dat het fonds sancties moet kunnen opleggen aan landen die hun verbintenissen niet nakomen. Ook moet het gebruik van dit sociale fonds worden geclausuleerd, om misbruik door corrupte lokale elites te voorkomen. Daarenboven moeten we kost wat kost voorkomen dat sociaal strategische delen van de dienstensector van de economisch minder ontwikkelde

landen, door de binnen de Wereldhandelsorganisatie aan de gang zijnde onderhandelingen over diensten (de zogenaamde GATS -onderhandelingen), opengebrouwen worden en aan speculatief buitenlands kapitaal ten prooi vallen. Als geen ander liberaal project houdt het internationaal vermarkten van de diensten die ontwikkelingslanden aan hun burgers aanbieden het gevaar in van een verdere polarisering tussen Noord en Zuid.

Mondiale sociale rechten

Zoals reeds gesteld kennen we in West-Europa al meer dan vijftig jaar een sterke economie en een aantrekkelijk sociaal model. Waarom doen we niet meer inspanningen om dat model een wereldwijd karakter te geven? De basis daarvoor bestaat middels de universele erkenning van de vijf sociale basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie.

Deze vijf basisrechten zijn: verbod op kinderarbeid en dwangarbeid, het uitbannen van discriminatie bij tewerkstelling, het garanderen van syndicale vrijheden, het recht op collectieve onderhandelingen.

Laten we aan die conventies een meer dwingend karakter geven. Zo is **sp.a** de auteur van de wet op het **sociaal label**, die op 1 oktober van kracht wordt. Dit sociaal label verlenen we aan producten die met respect voor de sociale basisrechten worden gemaakt, waar ook ter wereld. Kwestie dat u en ik bewust consumeren en kunnen kiezen voor producten die op een sociaal verantwoorde wijze zijn gemaakt. De volgende stap is dat we moeten komen tot een Europees sociaal label.

Publieke verantwoording van bedrijven

Een nog belangrijker stap is het toepassen van het principe van de **extra-territorialiteit** op deze basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie. Immers, waarom zou een Belgisch bedrijf (of een in België gevestigd bedrijf) dat zich in de derde wereld aan kinderarbeid of vakbondsonderdrukking bezondigt, niet strafbaar kunnen zijn bij ons? Bedrijven hebben wel degelijk een maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook en zeker als ze in de derde wereld opereren. Daarom pleiten we ervoor dat bedrijven met vestigingen in het buitenland in hun **sociale balans** een transparant en betrouwbaar overzicht geven van de manier waarop zij sociale wetten en normen respecteren. **sp.a** zal in die zin een wetsvoorstel indienen.

Mondiale belastingen

Voor het verzekeren van mondiale sociale rechten en gemeenschapsvoorzieningen heeft men een solide financiële basis nodig. Er wordt globaal nog te weinig aan ontwikkelingshulp uitgegeven. Daarom zijn er alternatieve financieringsbronnen nodig. Aan (een combinatie van) verschillende fiscale instrumenten kan de voorkeur worden gegeven. We denken aan een variant van de **Tobin-taks**, een CO₂ -taks of een taks op brandstof voor vliegtuigen of op wapentransacties. Ook voor een fonds gespijsd met een deel van de rechten geheven op de

exploitatie van de grondstoffen op de oceaانبodem of van visquota in internationale wateren gaan er stemmen op. Wij kiezen voor een heffing op internationale speculatie, de **Tobin-taks**, in haar zogenaamde **Spahn-variant**. Tot dusver is er te weinig creatief nagedacht over hoe dergelijke internationale fiscale instrumenten administratief kunnen worden beheerd of op welke manier het beleid van afzonderlijke landen – bijvoorbeeld binnen de EU – kan worden gecoördineerd. Op dat terrein moet er meer voluntarisme en minder ideologisch conformisme aan de dag worden gelegd. Ook de oprichting van een mondiaal fiscaal instituut kan worden overwogen (zie ook punt twee).

Mondiale strijd tegen crimineel geld

Terroristen profiteren nu van de ondoorzichtigheid van het financieel systeem. Zij verschuilen zich achter **offshore**-banken en omzeilen op die manier elke anti-witwaswetgeving. Daar moet een einde aan komen. Geldstromen moeten beter worden gecontroleerd en bepaalde financiële transacties moeten onmogelijk worden gemaakt. Volgens een recent VN-rapport is er op dat vlak sinds 11 september 2001 heel weinig succes geboekt. Ook in de EU komt regelgeving terzake slechts met mondjesmaat tot stand. Onterecht, want het heeft geen zin om in EU-lidstaten dure structuren van witwasmelding op te zetten als gesofistikeerde witwassers zich gedekt weten door anonieme postbusvennootschappen die worden gefinancierd via **offshore**-banken. Daarom willen wij concrete maatregelen om belastingparadijzen aan te pakken. Wij willen dat personen – bankiers, zakenadvocaten, boekhouders – bij witwaspraktijken verantwoordelijk worden gesteld voor hun omgang met geldtransacties. Het moet onderzocht worden hoe een internationaal handelsregister tot meer transparantie van de financiële verrichtingen kan bijdragen. Aan een dergelijke instantie kunnen landen bepaalde informatie overmaken met betrekking tot de op hun grondgebied gevestigde ondernemingen (identiteit bestuurders, statutair doel, jaarrekeningen, enzovoort).

Eerlijke handel

Arme landen moeten rechtvaardige prijzen krijgen voor hun producten én een evenwichtige sociaal-economische ontwikkeling kunnen plannen en uitvoeren. De vraag is of de Wereldhandelsorganisatie daarbij behulpzaam is of zelfs kan zijn. Zij moet, eventueel in een hervormde versie, een einde maken aan de hypocrisie en de dubbele maatstaven die het gedrag van rijke landen ten opzichte van arme landen typeren. Zij moet investeringsregels en afspraken met betrekking tot intellectueel eigendom zo moduleren dat die niet langer een bedreiging vormen voor een evenwichtige sociaal-economische ontwikkeling of voor de lokale biodiversiteit van de landen tegen wie ze optreedt. Tevens mogen onderhandelingen niet alleen worden bepaald door economische overwegingen. Ook redenen van ecologische, culturele of sociale aard dienen als criterium bij uitspraken over handelsgeschillen aanvaard te worden. Ook moet het voorzorgsprincipe consequent worden toegepast (als men wetenschappelijk niet kan garanderen dat een bepaald product of praktijk onder geen enkel beding een publiek of ecologisch gevaar inhoudt, mag men weigeren het desbetreffende product of de praktijk toe te

laten). Daarvoor is er een hervorming en een democratisering van (de werking van) de WHO absoluut noodzakelijk. Dat veronderstelt een gevoelige toename van de invloed van het Zuiden. Aan de orde is daarbij onder meer het inschrijven van sociale basisrechten in de statuten van de WHO, het scheppen van samenwerkingsvormen tussen de WHO en de Internationale Arbeidsorganisatie en een parlementair gelegitimeerde toewijzing van haar mandaat. Binnen diezelfde context betekent rechtvaardige vrijhandel tevens dat ontwikkelingslanden het recht hebben om **tijdelijk** hun economie af te schermen. Bepaalde 'gevoelige' industrieën moeten zich lokaal kunnen ontwikkelen. Zo kan men deze op langere termijn klaarstomen voor een eerlijke concurrentiestrijd met buitenlandse producten.

